

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SEINUOSE ANTANO BARANAUSKO PAMINKLAS ŠVIEČIA IŠ TOLI NET
NAKTĮ – „Aušros“ inf. 3

KULTŪROS BARUOSE

JAU 34-AJĮ KARTĄ – VAIKŲ TEATRŲ FESTIVALIS „RAGANĖ“ – LLD inf. 4
ŠILTAS SUSITIKIMAS SU LIETUVIŠKA MUZIKA, ŠOKIU IR DAINA –
„SUBATOS VAKARĖLIS“ SEINUOSE! – Dalia Astrauskienė 8
„ŠEŠUPĖS ŽALIAS KRAŠTAS AIDI...“ – Birutė Vaičiulienė 11
MAMA – SVARBIAUSIAS ŽMOGUS GYVENIME – Punsko LKN inf. 14

KULINARIJOS PAVELDAS

ŠALTIBARŠČIAI – Rasa Žukauskienė 16

ŠVIETIMAS

MOKYKLINĖ TAUPOMOJI KASA – Aldona Makauskienė, Teresė De-
gutienė 18

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

JOTVINGIAI-SŪDUVIAI VIDURAMŽIAIS: TRUMPA KARINGOS GENTIES
ISTORIJA – Dr. Tomas Baranauskas 19
LOZORAIČIŲ ŠEIMA OKUPUOTOS LIETUVOS LAISVINIMO DIPLOMATI-
NĖJE TARNYBOJE – Bronius Makauskas 22

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

SKELBIMAI

Viršeliuose:

„Subatos vakarėlis“ Seinuose (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)
Vaikų sąskrydis Punske (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Gasperavičiūtė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołow
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2025-05-15

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**

**DZIAŁALNOŚĆ MAJĄCA NA CELU OCHRONĘ,
ZACHOWANIE I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH
LUB ZACHOWANIE I ROZWÓJ JĘZYKA REGIONALNEGO**

**Zadanie publiczne pod nazwą:
Wydanie czasopism dla mniejszości litewskiej
„Aušra“ i „Aušrelė“**

DOFINANSOWANIE
422 000,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
467 420,00 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
26-02-2025 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškiamą tik autoriaus (-ių) nuomonę ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Projektą „*Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai*“
iš dalies finansuoja
Medijų rėmimo fondas
(gauta parama projektui
– 10000 eurų).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Ukininkai nuogastauja dėl užsietusių šalnų ir sausros – niekas neauga, daržai nedygsta. Bitininkams irgi rūpestis dėl tokio šalto pavasario – net iškopti medaus neįmanoma. Pradėjau nuo negatyvių minčių. Nors nereikėtų. Tačiau dabar sutikęs pažįstamą žmogų išgirsi tokius pasiskundimus. Kaip bebūtų, į žmogaus natūrą įrašytas polinkis rūpintis, nerimauti, nuogastauti. Iš tikrųjų orai greitai pasitaisys, prognozuojama bent keletą dienų lietaus – tai ir daržai sužaliuos.

O mūsų visuomenėje yra ir kuo pasidžiaugti, visų pirma – vaikais ir jaunimu. Atėjus pavasariui prasideda visokie renginiai. Mokiniai po darbingos žiemos turi kuo pasigirti. Tai gi šiame „Aušros“ numeryje galėsime pasigrožėti vaikų, dalyvavusių Vaikų teatrų festivalyje, Motinos dienos koncerte – Vaikų sėskrydyje, nuotraukomis, susipažinti su Punksko Kovo 11-osios lietuvių licejaus šokių grupės „Šalčia“ ir choro „Pašėsupiai“ nueitu keliu, rasime informacijos ir apie Seinuose vykusį „Subatos vakarėlį“. Taigi renginių daug, gal kartais jie pasigenda didesnio žiūrovų skaičiaus...

Prieš keletą dienų baigėsi paskutinis iš Lenkijos lietuvių draugijos organizuotų konkursų – lietuvių kalbos viktorina jaunesniesiems mokiniams (IV–VI klasėms). Pamenu, dar aš buvau pagrindinės mokyklos mokinė, tai šie tuomet vadinamos Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos organizuojami konkursai jau vyko. Ir praėjus keturiasdešimčiai metų jie vyksta toliau. Ypač džiugina tai, kad konkursai nestokoja norinčiųjų dalyvauti. Aišku, laikui bėgant pasikeitė forma, bet esmė ir prasmė išlieka ta pati. Tik pasidžiaugti. Apie šiuos konkursus išsamiau rašysime kitame „Aušros“ numeryje.

Seinuose Antano Baranausko paminklas šviečia iš toli net naktį

„AUŠROS“ INF.

Seinuose maloni staigmena – ilgus dešimtmečius skendėjęs tamsoje Antanas Baranauskas netikėtai nušvito. Seinų miestas įrengė Antano Baranausko paminklo apšvietimą. Žymiam lietuvių poetui anykštėnui ir Seinų vyskupui paminklas Seinuose atidengtas 1999 m. Tai žinomo Lietuvos skulptoriaus Gedimino Jokūbonio darbas. Miestelyje šiam paminklui menine verte nepriylgsta joks kitas. Deja, rudenį ir žiemą jis dingdavo prieblandoje, o saulei nusileidus beveik visai jo nesimatė.

Dar Seinų burmistru esant Arkadiušui Navalskiui (Arkadiusz

Nawalski), Vysk. Antano Baranausko fondas prašė apšviesti vyskupo paminklą. Tačiau šį darbą atliko tik dabartinis Seinų miesto burmistras Dorianas Krauzė (Dorian Krause). Balandžio 1 d. Seinuose viešinti Lietuvos pirmoji ponija Diana Nausėdienė dėkojo Seinų miestui už Antano Baranausko paminklo apšvietimą. Ilgai nereikėjo laukti – žodžiai tapo tikrove. Praėjus mėnesiui darbai pajudėjo, o gegužės 8 d. jau galima buvo pamatyti apšviestą paminklą.

Lietuvių bendruomenė ir Vysk. Antano Baranausko fondas dėkoja miesto burmistrai Dorianui Krauzei

už įrengtą skulptūros apšvietimą. „Kiekvieną draugiškumo ženklą vertiname ir džiaugiamės, kad lenkų ir lietuvių tautų sugyvenimas Seinų mieste įgauna naują išraišką, grįstą geranoriškumu. Gal ir nesparsčiai, bet svarbu, kad judame gera linkme“, – sakė LLB valdybos pirmininkė Irena Gasperavičiūtė.

Miestas savo užduotį atliko. Dabar mums laikas pasirūpinti, kad kuo dažniau prie mūsų poeto paminklo šviestų jo atminimą liudijanti žvakutė.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Jau 34-ąjį kartą – Vaikų teatrų festivalis „Raganė“

LLD INF.

Balandžio 9 dieną Seinų „Lie-
tuvų namuose“ aidėjo vaikų
juokas, scenoje atgijo pasa-
kos, mažieji teatro bičiuliai sugužėjo
į 34-ąjį vaikų teatrų festivalį „Raga-
nė“! Festivalis subūrė mūsų krašto
jaunuosius aktorius iš Punsco, Su-
valkų, Vidugirių, Seinų. Atvyko sve-
čių iš Lietuvos.

PASIRUOŠIMAS FESTIVALIUI

Vaikai su mokytojais šiai šventei
ruošėsi kelis mėnesius. Mokytojai
jau kelintus metus turėjo galimybę
dalyvauti teatrų vadovams skirtame
seminare. Džiaugiamės, kad šiais
metais savo patirtimi sutiko pasida-
linti aktorė ir režisierė Monika Va-
linčiūtė. Ji vedė tiek praktinius, tiek
teorinius užsiėmimus ne vien moky-
tojams, besiruošiantiems Vaikų tea-
trų festivaliui „Raganė“.

„Esu teatro žmogus – tiek scenoje,
tiek už jos ribų, – apie save pasako-
ja Monika. – Būdama VU dramos
teatro aktorė, atrandu teatrą kaip

Vaikų teatrų festivalio žiūrovai

gyvą, kvėpuojantį organizmą, kuris
leidžia ne tik vaidinti, bet ir išgirsti
save bei kitus. Vėdu teatro užsiėmi-
mus „DUO Kidz“ kūrybiškumo mo-
kykloje Vilniuje, Kaune ir Alytuje
– čia teatras tampa žaidimu, pažini-
mo įrankiu. Punske vadovauju vaikų
ir jaunimo teatrams. Čia teatras tam-
pa būdu išsaugoti tai, kas svarbu, ir

kartu auginti naują kūrėjų kartą. Tai
– ir garbė, ir atsakomybė. Studijuojau
teatro semiotiką – tokiu būdu ne tik
kuriu teatrą, bet ir jį suvokiu, išnars-
tau jo prasmes. Teorija man padeda
giliau suprasti tai, ką darau praktiš-
kai – ir atvirkščiai.“

Žinios, kuriomis Monika dosniai
dalijosi su susirinkusiais mokytojais,
buvo naudingos kiekvienam dirban-
čiam su vaikais ar jaunimu. Dalyviai
ne tik gilino teorines žinias, bet ir
patys išbandė įvairius pratimus. Po
bendrų užsiėmimų buvo galima ir
individualiai pasikonsultuoti. Ačiū,
Monika, už įkvėpimą ir kūrybinę
energiją! Džiugu, kad mūsų kraštas
„užaugina“ tokius žmones.

FESTIVALIO DALYVIAI

Susirinkusius dalyvius pasveikino
ir gražios šventės palinkėjo rengi-
nio organizatorius – Lenkijos lietu-
vių draugijos pirmininkas Robertas
Slovikas. Festivalį nuotaikingai vedė

Raganiukė Monika

Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“

Vidugirių pagrindinės mokyklos „Šmaikštuoliai“

Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“

Raganiukė Monika (Monika Valinčiūtė), įterpdama tarp spektaklių smagių žaidimų. Taigi nuobodžiauti nebuvo kada.

Pirmieji scenoje pasirodė Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“ (rež. Alicija Maksimavičienė, Gražina Karaneckienė, Ivona Karaneckienė). Jie padovanojo nuotaikingą spektaklį „Rid rid rid margas margutis...“, sukurtą pagal lietuvių literatūros ir vaikų muzikos kūrinius. Mažieji aktoriai vaidino, dainavo, šoko. Darželinukai kasmet rengia spektaklius, kuriuos parodo ne tik mokyklos bendruomenei, bet ir dalyvauja įvairiuose festivaliuose ir šventėse. „Žiburiukai“ yra laimėję ne vieną prizą. Šiais metais irgi susilaukė šilto žiūrovų palaikymo.

Vidugirių pagrindinėje mokykloje teatro tradicijos ypatingai puoselėjamos. Mokyklos sienas puošia turbūt didžiausia „Raganės“ diplomų kolekcija ir greičiausiai kiekvienam čia dirbančiam mokytojui teko būti spektaklio režisieriumi. Šiais metais mokytojos Irena Kalinauskienė ir Onutė Grėbliūnienė su jauniausiais mokyklos mokiniais paruošė linksmą ir juokingą spektaklį – pastatė Giedrės Mičiūnienės kūrinį „Šaram baram, baram ba – atvirkštukų pamoka“. „Šmaikštuoliai“ pasakojo istoriją apie neklauzdą berniuką, kuris pakliuvo į netikrą, atvirkštinį pasaulį. Tame keistame pasaulyje vaikai maitinasi tik saldumynais, žaidė kompiuterinius žaidimus. Atrodė – svajonių šalis, vis dėlto ilgai pasilikti čia vaikas nenorėjo. „Maži mūsų artistai vaidina pirmą kartą. Jie bando pasijausti kaip tikri aktoriai. Vaikams – tai puikus nuotykis ir savo jėgų išbandymas“, – apie savo mokinius pasakojo režisierės.

Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“ (rež. Vida Jolanta Stankevičienė, Asta Žukauskienė) šiais metais atvežė spektaklį pagal Kazio Borutos pasaką „Dangus griūva“. Punsko vaikų darželio teatro grupė

Vaikų teatrų festivalyje dalyvauja jau daugelį metų. Darželinukams labai patinka pasakos apie gyvūnus. Pasakos herojai – tai puikūs pavyzdžiai mažyliams, skatina empatiją. Vaikai mielai įsijaučia į vaidmenis. Festivaliui jie ruošėsi nuo ankstyvo rudens.

Ketvirti scenoje pasirodė mažieji artistai iš Suvalkų lietuvių vaikų darželio. Vaikų meno studija „Sūduviukai“ gyvuoja nuo 2020 m. Kasmet mažyliai kartu su mokytojais pastato spektakliuką. Vaikams patinka žaisti teatrą, pažinti pasakų pasaulį. Jie ne tik vaidina, bet ir eiliuoti moka:

*Mes mažos mergaitės ir maži berniukai,
Kilę iš Suvalkų – reiškia „SŪDUVIUKAI“,*

*Mokomės vaidinti, piešti ir dainuoti,
Mums patinka šokti, eiles deklamuoti.*

„Sūduviukai“ suvaidino pasaką „Vilkas ir septyni ožiukai“ pagal Mikės Lilikės eiles (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė).

Dar vienas Suvalkų „Sūduviukų“ spektaklis – tai režisieriaus Arnoldo Vaznelio sukurta „Pasaka apie nebesišypsančią karalaitę“. Jį parodė Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos I ir II klasių mokiniai. Jie sujungė savo pajėgas ir kartu bandė pakeliauti po pasakų pasaulį, o kad neišsirinko pačios gražiausios pasakos – į sceną atkeliavo su muzikos mokytojo sukurtu farsu.

Punsko lietuvių kultūros namų teatras „Kregždutė“ (rež. Monika Valinčiūtė) suvaidino spektaklį „Zuikių mokykla“. Apie jį rašo: „Ar sapnas gali būti pamokantis? O jei tas sapnas – tikras košmaras? Eduardo Mieželaičio eiliuotos pasakos motyvais sukurtas spektaklis kviečia žiūrovus leisti į Zuikio Puikio nuotykius. Pamokos metu Zuikis užmiega ir sapnuoja, kad keliauja į mokyklą. Tačiau pakeliui jis vis susigundo žaidimais, nuklysta į miško pramogas ir... galutinai pamiršta mokslus! Sapno pabaiga – dvejetas už tai, kad neišmoko skaityti, ir tikra baimė, jog tai gali tapti tikrove.“

Suvalkų lietuvių vaikų darželio „Sūduviukai“

Lazdių mokyklos-darželio „Kregždutė“ „Mažieji kregždžiukai“

Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos „Sūduviukai“

Ar Zuikis Puikis išmoks svarbią pamoką? Spektaklis su šmaikščiais nuotykiiais ir pamokančia istorija žiūrovams primins, kad skaitymas gali būti smagus, kaip ir bet koks žaidimas!“

Festivalį pradėjo ir užbaigė seiniškiai. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Šakar makar“ – tai I–V kl. mokinukai, susibūrę į teatro grupę. Tai labai linksmi, kūrybingi, mylintys teatrą, muziką, šokį vaikai. Jiems talkina mokytojo A. Beinario vadovaujamas muzikantų ansamblis. Festivalyje „Raganė“ dalyvavo jau ne pirmą kartą. Šiais metais paruošė linksmą muzikinį spektaklį „Oželis“ (muzika lietuvių liaudies, aranžuotės Pranciškaus Beinario, instrumentuota Arnoldo Beinario; rež. Irena Vaitcekauskienė, chor. Inga Vilkelienė, muz. Arnoldas Beinaris, dail. Irma Čokailienė, Irena Balulienė).

34-ajame festivalyje dalyvavo net du teatrai iš Lietuvos. Lazdijų mokyklos-darželio „Kregždutė“ „Mažieji kregždžiukai“ (rež. Jurgita Juzėnienė, Dovilė Kazakevičienė, Vaida Naujalienė) pasekė lietuvių liaudies pasaką „Vilkas ir septyni ožiukai“. 4–5 metų vaikai pristatė nuotaikingą spektakliuką, sujungtą su šiuolaikiškais elementais, praturtintą muzikiniais intarpais. Tačiau ši pasaka turinti ir galias, pamokančias žinutes apie atsargumą, išmintį ir šeimos stiprybę.

Kitas teatras atvyko iš Marijampolės „Ryto“ progimnazijos. Tai 2 b klasės mokiniai, kuriems labai patinka teatras. Jau antrus metus mokosi jo pagrindų – turi vieną teatro pamoką per savaitę. Rūbais pasirūpina mokinių tėveliai. Marijampoliečiai suvaidino spektaklį „Kaip Gugeliukas teisybės ieškojo“ pagal V. Aleksandravičiūtės „Gugeliukus“ (rež. Svetlana Andriušienė). Tai spektaklis apie Gugeliukus – sprindžio didumo miško gyventojus, bet darančius didelius ir gerus darbus. Jie gyvena medžių drevėse, po šaltinių išgraužomis, minta įvairiausiomis miško gėrybėmis ir dirba miškui

Marijampolės „Ryto“ progimnazijos teatras

Punsko lietuvių kultūros namų „Kregždutė“

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Šakar makar“

naudingus darbus. Visi Gugeliukai rūpinasi miško tvarka ir švara, jį prižiūri ir tvarko.

DAILĖS DARBŲ PARODA-KONKURSAS

Kaip ir kiekvienais metais, vyko dailės darbų paroda-konkursas. Vairiai piešė vaidinamų pasakų iliustracijas, jų veikėjus. Visi darbai buvo eksponuojami „Lietuvių namuose“ Vaikų teatrų festivalio metu. Konkursą laureatais tapo: Lilijana Kupčinskaitė (Suvalkų lietuvių vaikų darželis), Dominyka Grochowska (Suvalkų lietuvių pagrindinė mokykla), Zuzana Sidarytė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), Lena Nometkaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ darželis), Elzė Jankauskaitė (Punsko lietuvių kultūros namai), Emilija Pečiulytė (Punsko savivaldybės vaikų darželis), Ernestas Žukauskas (Vidugirių pagrindinė mokykla). Komisijos narės: Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė, Birutė Burdinaitė-Ołow ir Irena Balulienė. Visiems laureatams įteiktos dovanos.

Festivalis „Raganė“ – tai jau ilgametės tradicijas turintis renginys, suburiantis jaunuosius talentus ne tik pasirodyti scenoje, bet ir dalintis patirtimi, semtis įkvėpimo ir puoselėti lietuvių kalbą bei kultūrą. Visi spektakliai pasižymėjo ne vien vaikišku nuoširdumu, bet ir įdomiais sceniniais sprendimais, spalvingais kostiumais, originaliais režisūriniais sprendimais. Visos grupės buvo apdovanotos padėkos raštais, dovanomis ir gausiais plovimais. Džiaugiamės augančia jaunosios kartos teatro bendruomene!

Labai ačiū spektaklius paruošusiems mokytojams. Dėkojame Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, kuri rėmė 34-ąjį vaikų teatrų festivalį „Raganė“. Iki susitikimo kitais metais!

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Šiltas susitikimas su lietuviška muzika, šokiu ir daina – „Subatos vakarėlis“ Seinuose!

DALIA ASTRUSKIENĖ,
VYSK. A. BARANAUSKO FONDO „LIETUVIŲ NAMAI“
SEINUOSE KULTŪROS SKYRIAUS VADOVĖ

Balandžio 26-osios vakarą Seinų „Lietuvių namų“ salė prisipildė tautinių kostiumų spalvų, liaudies muzikos garsų ir širdį glostončių emocijų – čia vyko IV lietuvių liaudies muzikos ir šokių šventė „Subatos vakarėlis“. Renginyje, tapusiame tikra lietuvių kultūros švente, dalyvavo svečiai iš Lietuvos ir mūsų krašte veikiantys lietuvių šokių kolektyvai, o žiūrovai neliko abejingi – kiekvienas pasirodymas buvo sutiktas nuoširdžiais plojimais ir šypsenomis.

Šventė vyko ypatingu metu – paskelbus nacionalinį gedulą tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje dėl popiežiaus Pranciškaus mirties. Todėl renginys prasidėjo minute tylos, kuria pagerbtas Šventojo Tėvo atminimas. Nors šventė vyko tą dieną, kaip buvo anksčiau suplanuota, išlaikyta derama pagarba.

Šventėje pasirodė gausūs būrys talentingų muzikantų, dainininkų ir šokėjų. Iš Lietuvos atvyko trys puikiai žinomi ansambliai, kiekvienas savaip atspindintis liaudies meno gyvastį ir tradicijų tęstinumą.

Ukmergės kultūros centro liaudies šokių grupė „Eglūnas“, vadovaujama Virginijos Butvilavičienės, atskubėjo pasidalinti savo šokio džiaugsmu ir patirtimi – ji jau dalyvavusi dviejose Dainų šventėse. Kolektyvas savo energija ir užsidegimu įtraukė publiką. Jų šūkis „Ar ratelį, ar poroj – nuotaikoj visad geroj“ puikiai atsispindėjo energingame ir nuotaikingame pasirodyme.

Vilniaus miesto savivaldybės Kirsimų kultūros centro ansamblis „Vilniaus Pynimėlis“, gyvuojantis jau 20 metų, paliko neišdildomą įspūdį savo profesionalumu ir emociingais šokiais.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

„Čia žmonės šoka taip, kaip jaučia – iš širdies“, – pasakojo kolektyvo vadovas Edgaras Suprunas. Nuoširdumas ir tikrumas atsispindėjo kiekviename šokėjų žingsnyje scenoje. Jie – nuolatiniai Dainų šventės dalyviai, aktyviai koncertuoja Lietuvoje ir užsienyje, organizuoja festivalius, edukacines programas. Ansamblis kasmet sujungia įvairių kartų šokėjus ir perteikia šokio per amžius nešamą žinią apie tautinę tapatybę.

Išpūdingas buvo Vilniaus kolegijos ansamblio „Voruta“ pasirodymas, kuriame susiliejo šokis, daina ir liaudies muzika. Šokių ir dainų ansamblis „Voruta“ – vienas lyderiaujančių kolektyvų Vilniuje ir Lietuvoje. Daugiau nei 40 narių šoka, muzikuoja ir dainuoja, dalyvauja tiek studentai, tiek alumnai. Per 22 gyvavimo metus „Voruta“ nuolat augo ir tapo svarbia Vilniaus kultūrinio gyvenimo dalimi. Kolektyvas jungia liaudiškų šokių, vokalinę ir instrumentinę grupes. Intensyviai koncertuoja, dalyvauja festivaliuose, projektuose, edukacijose, nuo pat įkūrimo yra nuolatinis Dainų šventės Ansamblių vakaro dalyvis. Kolektyvo meno vadovė Laimutė Skuodienė, choreografė Raminta Čyplytė, vokalo grupės vadovė Auksė Eglė Stankevičienė, instrumentinės

grupės vadovai Darius Cibulskis ir Dainius Petručionis.

Ne mažiau išpūdingai šventėje pasirodė ir mūsų krašto lietuvių šokių kolektyvai, kurie puikiai atspindi lietuvių kultūros pulsą.

Choreografinis sambūris „Jotva“ iš Punsko, vadovaujamas Kornelijos Mauliūtės, su giliomis šaknimis ir kūrybišku požiūriu į lietuvių kultūrą, žavėjo nuo pirmos akimirkos. „Tautinė kultūra yra visų ir visiems“, – šie žodžiai atsispindi visuose kolektyvo pasirodymuose. „Jotva“ – tai seniausiai susibūręs lietuviškas ansamblis Punsko krašte. Veiklos istorija – net 74 metų. Šiuo metu „Jotva“ vienija 6 šokėjų grupes (nuo 4 iki 70 metų amžiaus). Kolektyvas nuo 1990 m. yra dalyvavęs beveik kiekvienoje

Dainų šventėje, gastroliavo daugelyje pasaulio šalių. 2024 m. jaunimo ir merginų grupės vienintelės atstovavo pasaulio lietuvių šokėjams Dainų šventės Ansamblių vakare „Gyvybės medis“, o visa „Jotva“ buvo nuvykusi į Vilnių į pasaulio lietuvių bendruomenių koncertą. Kolektyvas ne kartą apdovanotas už originalią choreografiją, kūrybiškumą, 2021 m. pelnė URM garbės ženklą „Už pasaulio lietuvių nuopelnus Lietuvai“. Sambūrio credo: „Mokam viską. Jei nemokam – išmoksime. Galimybės – neribotos“. Vadovės kūrybos principai grindžiami tautinės kultūros gilinimu, edukacija, tradicijų pateikimu patrauklia forma, ypač jaunimui.

2018 m. susibūręs Suvalkų lietuvių ansamblis „Sūduva“ – tai šokėjai, dainininkai, muzikantai ir teatro artistai, kurie aktyviai pasirodo tiek Suvalkų krašte, tiek už jo ribų. Kolektyvas kasmet rengia „Lietuvišką vakarą“ Suvalkuose. 2024 m. dalyvavo Pasaulio lietuvių ir Lietuvos tautinių bendrijų dienos „Aš esu Lietuva. Sujunkime Lietuvą“ koncerte Vilniaus Rotušės aikštėje. Šokėjams vadovauja Alicija Kraužlytė. „Subatos vakarėlyje“ pristatytas šokis pagal lietuvių liaudies sutartinę „Kas tar teka“ išsiskyrė meniškumu ir tautinio meno interpretacija.

Seinų „Lietuvių namų“ vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Seina“ – šventės šeimininkai. Kolektyvas artėja

prie 10-ojo veiklos jubiliejaus. Dalyvavo Dainų šventėje 2018 ir 2024 m., 2021 m. konkurse „Pora už poros“ laimėjo pirmąją vietą. „Seina“ aktyviai atstovauja savo bendruomenei renginiuose Lenkijoje ir už jos ribų. Kolektyvo šokių vadovė – Kristina Brazienė.

Renginys nebūtų įvykęs be svarbios paramos. Nuoširdžiai dėkojame finansinę paramą skyrusioms Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai (programa „Globali Lietuva“), taip pat informaciniams rėmėjams – portalui punskas.pl ir žurnalui „Aušra“, kurie rūpinasi lietuviško žodžio sklaida. Galiausiai ačiū visiems, kurie prisidėjo prie šventės įgyvendinimo: kolektyvams ir jų vadovams, renginio vedėjams, techninei komandai ir, žinoma, žiūrovams. Jūsų palaikymas, šypsenos ir šiltas priėmimas buvo didžiausias įvertinimas kiekvienam, kas šoko, grojo ar dainavo scenoje.

Šventė „Subatos vakarėlis“ dar kartą įrodė, kad lietuvių liaudies menas – gyvas, artimas ir vieningas. Kiekvienas pasirodymas buvo nuoširdi dovana žiūrovams, bendruomenei ir, svarbiausia – Lietuvai. Skambėjo dainos, sukosi

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

šokėjų poros, aidėjo plojimai, matėsi šypsenos – visa tai sukūrė tikrą bendrystės jausmą, kurią parsinešė namo kiekvienas šventės dalyvis.

Liaudies menas gyvas, kol juo dalijamės iš širdies – su meile, pagarba ir džiaugsmu. Tegul šokis, muzika ir lietuviškas žodis jungia mus visus – čia, Seinų krašte, Lietuvoje ir visame pasaulyje.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSienio REIKALŲ
MINISTERIJA

„Šešupės žalias kraštas aidai...“

BIRUTĖ VAIČIULIENĖ

Mūsų tauta nuo seno garsėja savo dainomis ir šokiais. Tai ne tik meno išraiška, bet ir svarbi tautinio identiteto dalis, padedanti vienyti bendruomenę, išsaugoti kultūros paveldą. Daina ir šokis – tai gyvoji tautos dvasia, perduodama iš kartos į kartą. Dainuodami prisimename protėvių išmintį, tikrąsias vertybes, giliname savo šaknis, o šokdami kartu – stipriname bendrystę ir tautinį tapatumą. Dainos ir šokiai ypač svarbūs įvairių švenčių, taip pat mokyklinių renginių metu. Tautinės dainos ir šokiai yra gyvos patriotizmo pamokos bei svarbi liuanistinė veikla.

Punsko licėjaus mokiniai dainavo ir šoko nuo pat mokyklos įsikūrimo. Rengė programas įvairioms mokyklinėms šventėms ir iškilimėms. Jiems vadovaudavo licėjaus mokytojai. Ši tradicija gyva ir šiandien.

Ypač didžiuojamės 2000-aisiais metais Punsko Kovo 11-osios licėjuje įsikūrusiais ansambliais – choru „Pašešupiai“ ir šokių grupe „Šalčia“, kurie savo jubiliejinį koncertą „Šešupės žalias kraštas aidai...“

plačiai visuomenei surengė Punsko lietuvių kultūros namuose š. m. balandžio 30 d. Gausiai susirinkusi publika, ypač buvę licėjaus choristai ir šokėjai, galėjo ne tik prisiminti kažkada dainuotas dainas, tryptus šokius, bet ir išgirsti bei išvysti scenoje naujus kūrinius. O puikios koncerto vedėjos Faustina Radzevičiūtė ir Rasa Maksimavičiūtė žiūrovams pateikė mokyklos ansamblių istorijos dalelę, pakeliavo per „Pašešupių“ dainos ir „Šalčios“ šokio metus.

Jubiliejinį koncertą pradėjo eiklūs šokėjai. Išgirdome, kaip savo vagą formavo Punsko licėjaus šokių grupė „Šalčia“. Kiek metų gyvuoja Punsko licėjus, tiek metų mokykloje būdavo šokėjų ir visuomet veikdavo šokių būreliai. Šokis jaunimui visada buvo patrauklus ir žaismingas. Šio meno pradininkė licėjuje – mokytoja Petronėlė Jakimavičienė. Vėliau

„Šalčios“ mišri grupė

„Šalčios“ šokėjos

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licejaus choras „Pašešupiai“ (vadovas Dainius Pavilonis, koncertmeisteris Raimundas Martinkėnas)

su šokančiaisiais (kas trumpesnį, kas ilgesnį laiką) dirbo mokytojai Onutė Aleksaitė, Algis Uzdila, Valentas Čėpla, Punks kultūros namų direktorė Jūratė Kardauskienė. Jaunimo šokių grupė tuomet priklausė kultūros namams. 2000-aisiais metais Marytės Černelienės iniciatyva licejuje įkurta šokių grupė „Šalčia“, kuriai vadovauti ėmėsi mokytoja choreografė Asta Pečiulienė. Šiuo metu „Šalčia“ – mišri 25 šokėjų grupė ir merginų grupė, kurioje šoka 16 šokėjų. „Šalčia“ – tai jaunatviškos energijos proveržis, lietuvių liaudies šokių įvairovė, muzikos ir judesio samplaika. Šokėjai žiūrovams padovanojo ne vieną lietuvišką šokį, pvz., „Agotėlė“, „Abrūsėlis“, „Upelė teka“ ir kt. „Lencūgėlis“ – vienas mėgstamiausių vadovės šokių. Jis patinka ir jaunimui. Koncerto metu išvydome „Lencūgėlį“ su solistu Mangirdu Vektoriumi.

Per 25-erius metus „Šalčia“ yra dalyvavusi įvairiose šventėse, kurias rengė Lenkijos lietuviškos įstaigos ir organizacijos, šokių festivaliuose ir konkursuose Lietuvoje, koncertavusi Lenkijoje, Latvijoje ir Vokietijoje. Nuo 2023 m. dalyvauja Dainų šventės Šokių dienoje Vilniuje. Bene pats ryškiausias „Šalčios“ laimėjimas

– laureatės vardas už tautinio meno sklaidą virtualiame sceninių lietuvių liaudies šokių konkurse „Šoka Lietuva 2021“, kurį organizavo Valstybinis ansamblis „Lietuva“. Svarbus pasiekimas – I laipsnio diplomą prestižiniame Lietuvos vaikų ir moksleivių šokių grupių konkursiniame festivalyje „Aguonėlė“ 2022 m. O 2024 m. grupė tapo tarptautinio šokio festivalio-konkurso „Aušrinė žvaigždė“ laureate. Tačiau, pasak vadovės, tikroji laimė,

džiaugsmas ir pasididžiavimas yra tai, kad baigę licejų absolventai nenutraukia ryšio su šokiu. Jie puikiai įsilieja į Lietuvos aukštųjų mokyklų šokių kolektyvus. Šiuo metu Vilniaus universiteto ansamblyje šoka Robertas Makauskas ir Adrijanas Pykys, o Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ansamblyje „Džigūnas“ – Aleksandra Staskevičiūtė, Edvinas Pajaujis ir Rimas Rėkus.

„Šalčios“ kelias – kaip upė, prasidėjusi nuo mažo šaltinėlio, per 25-erius metus tapo gyvybinga srove. Linkime, kad ši upė niekada neišsektų. Tegul ji teka tolyn – su pasididžiavimu, su džiaugsmu ir drąsa.

Antrojoje koncerto dalyje pasirodė choras „Pašešupiai“, taip pat turintis ilgas tradicijas. Nuo 1974 iki 1994 m. Punks licejuje veikė vokalinis-instrumentinis „Ulbuonėlių“ ansamblis, kuriam vadovavo mokytojas Antanas Šliaužys. Nutrūkus „Ulbuonėlių“ veiklai, keletą metų mokykla neturėjo dainininkų ansamblio, šventės moksleiviai papuošdavo savarankiškai paruoštomis dainomis. 1998 m. atvykusi iš Lietuvos muzikos mokyklos mokytoja

„Pašešupių“ pradininkės

Jubiliejaus akimirka. Pagerbiami ansamblių įkūrėja Marytė Černelienė ir jų vardų autorius Algis Uzdila

Genovaitė Bučinskienė subūrė mergaičių vokalinę grupę. Jos darbą tęsė mokytoja Adriana Juškevičienė. 2000 m. rudenį tuometinė licėjaus direktorė Marytė Černelienė pakvietė maestro Joną Vytautą Pavilionį iš Alytaus vadovauti mokyklos chorui. Šio vadovo dėka choras pradėjo augti, o nuo 2003 m. jame dainuoja ir vaikinai. 2006 m. kovo 11 d. Punsko licėjaus chorui suteiktas „Pašešupių“ vardas.

Nuo pat pradžių savo tėveliui talkino koncertmeisteris Dainius Pavilionis, kurio sukurta daina „Laukų ramunė“ tapo viena iš pirmųjų choro repertuaro dainų. Smagu, kad jubiliejinio koncerto metu ją atliko 2000–2003 metų merginų choras.

2009 m. licėjaus dainininkai dalyvavo pagal mokytojo Algio Uzdilos istorinę dramą „Pelenų žiedai“ Kornelijos Mauliūtės sukurto miuziklo „Jotvingio rauda“ pastatyme. Muzikos autorius ir kompozitorius – Dainius Pavilionis. Vėliau Lietuvos studentų chorai „Jotvingio raudą“ atliko Kauno muzikiniame teatre bei Kauno sporto halėje. „Pašešupių“ 25-mečio proga išgirdome šios lyrinės operos fragmentą „Meilės duetas“, solistai Inesa Nevulytė ir Mangirdas Vektorius.

Nuo 2017 metų „Pašešupiams“ vadovauja Dainius Pavilionis, koncertmeisteris Raimundas Martinėnas. Choras atlieka grupės vadovų aranžuotas, išskirtinai jaunimo chorui pritaikytas dainas. Sidabrinio jubiliejaus koncerto metu jungtinis choras padainavo įsimintinas Jono Vytauto Pavilionio aranžuotas, chorui parašytas dainas, pvz., „Baltas paukštis“ (muzika ir eilės Vytauto Kernagio), „Žiemą, vasarą“ (muzika ir eilės Vytauto Kernagio), „Pašešupiai“ (muzika ir eilės Jono Vytauto Pavilionio).

Renginio metu žiūrovams priminta, kad licėjaus choras per 25-erius metus dainavo Vasario 16-osios, Kovo 11-osios minėjimuose, per kitus valstybinius ir mokyklos renginius, dalyvavo koncertinėse programose Seinuose, Europos kalbų dienoje Suvalkuose. Bendradarbiauvo su Kauno katalikiškos „Vyturio“ vidurinės mokyklos chorų, surengė bendrus koncertus „Lietuva dainuoja“, „Dainuokime kartu“, dalyvavo festivalyje „Dainuojau ir giedu Dievui ir Tėvynei“ Marijampolėje, atliko programą Gdanske sutinkant Lietuvos tūkstantmečio odisėjos jachtą, dalyvavo chorų šventėse Alytuje. Licėjuje choras dainavo prezidentui

Valdui Adamkui, Lenkijos prezidentui Bronislavui Komorovskiui (Bronisław Komorowski), Lietuvos prezidentų žmonoms, Lietuvos ambasadoriui Lenkijoje, aukštųjų mokyklų darbuotojams. Dalyvavo tarptautiniame festivalyje „Darni mūsų dainų ir šokių pynė“ Vilniaus lietuvių namuose. Koncertavo Vokietijoje Vasario 16-osios gimnazijoje, Vilniaus valdovų rūmuose, dainavo programoje, kurioje dalyvavo prezidentas Gitanas Nausėda, LRT laidoje „Duokim garo!“. 2024 m. Vilniuje vyko pirmosios Dainų šventės 100-mečio Dainų šventė „Kad giria žaliuotų“.

Choras „Pašešupiai“ su beveik 12 tūkstančių choristų dainavo moksleivių ir jungtinio choro dainas Dainų dienoje Vilniaus Vingio parke. Vieną gražiausių šventės dainų „Dėl tos dainos“ (muzika Laimio Vilkončiaus, eilės Justino Marcinkevičiaus) pašešupiečiai atliko koncerto „Šešupės žalias kraštas aidai...“ metu.

Po koncerto jaunimas dėkojo vadovams, kurie parodė jiems dainos bei šokio grožį ir dalijosi meile šioms meno šakoms. Kolektyvus taip pat sveikino mokyklų, draugijų vadovai ir kt.

Punsko Kovo 11-osios licėjaus šokių ir dainų ansambliai yra kūrybiškumo ir bendrystės erdvė. Čia mokiniai ne tik tobulina dainavimo ir šokio įgūdžius, bet ir mokosi dirbti komandoje, gerbti tradicijas bei atsiskleisti kaip asmenybės. „Šalčia“ ir „Pašešupiai“ – tai puiki galimybė kiekvienam mokiniui atrasti savo talentą, praplėsti akiratį ir prisidėti prie mokyklos bei viso mūsų krašto kultūrinio gyvenimo.

Nuoširdžiai dėkojame ansamblių vadovams, iniciatorei Marytei Černelienei, vardų sumanytojai mokytojai Algiui Uzdilai, dalyviams ir visiems rėmėjams.

Mama – svarbiausias žmogus gyvenime

PUNSKO LKN INF.

Už visa tai, kuo esu arba svajojau būti, esu skolingas savo mamai.

Abraomas Linkolnas

Pirmąjį gegužės sekmadienį Punsko lietuvių kultūros namai (LKN) jau ketvirtą kartą surengė Vaikų saskrydį, kurio metu visi kartu pasveikinome svarbiausią gyvenime žmogų – Mamą. Tai ji nešiojo kiekvieną mūsų po savo širdimi. Šiuo koncertu visi jo dalyviai padėkojo mylimoms mamoms už kiekvieną gyvenimo akimirką.

Šiais metais rengdami koncertą sumanėme paruošti ir mamų portretų parodą. Jus nupiešti paprašėme visus darželius, mokyklas bei ansamblius lankančius vaikus. Atsako ilgai nereikėjo laukti. Sulaukėme 71 darbelio, juos eksponavome kultūros namų fojė. Visiems autoriams nelikome skolingi. Už savo darbe-

lius jie buvo apdovanoti smulkiomis dovanėlėmis.

Į saskrydį, kaip ir prieš metus, susirinko visų Suvalkų trikampio vaikų darželių, mokyklų bei kultūros

įstaigų veikloje dalyvaujantys vaikai. O jų iš viso buvo daugiau negu 270.

Koncertą pradėjo mažiausieji –

Punsko savivaldybės vaikų darželio auklėtiniai. Juos paruošė mokytojos Asta Marcinkevičienė, Alicija Nevulienė, Vida Jolanta Stankevičienė ir Asta Žukauskienė. Vėliau į sceną žengė Suvalkų vaikų darželio ir mokyklos vaikučiai, kurie savo mamoms skyrė eilėrašį ir dainelę. Vaikus pasirodymui paruošė mokytojos Aneta Aleksaitė, Alicija Kraužlytė ir Justina Orlova.

Savo mamytės dainelę „Jei galėčiau pakeist pasaulį“ pasveikino Punsko lietuvių kultūros namų vaikų vokalinė grupė „Balsynėlis“ (vad. Egidija Grimalauskienė). Muzikinę puokštę padovanojo Punsko savivaldybės I laipsnio muzikos mokyklos muzikantai. Scenoje skambėjo taip pat liaudies instrumentų muzika – jais grojo Seinų „Žiburio“ mokyklos moksleiviai Kristijonas Gausa ir Tomas Liaukevičius. Berniukus paruošė mokytojas Arnoldas Aristidas Beinaris. Instrumentinį kūrinių atliko ir Punsko LKN vaikų liaudies meno studijos „Puniukai“ kapela, kuriai vadovauja Arūnas Pečkaitis ir Artūras Lekešys.

„Puniukų“ šokėjai mamytėms pašoko net keturis šokius: „Katiną ir pelę“, „Delniukų polkutę“, „Kalvelį“ bei „Saulę aukso ratus“. Visus šokėjėlius koncertui paruošė vadovė Asta Pečiulienė,

o jo metu juos prižiūrėjo Mangirdas Vektorius.

Pasveikinti mamytės atvyko taip pat Vidugirių pagrindinės mokyklos moksleivių ansamblis „Lencūgėlis“, kurį subūrė ir kuriam vadovauja mokytoja Irena Kalinauskienė. Moksleiviai šia proga padainavo dainą „Dovana mamai“ bei pašoko „Delnų polką“. Mokytoja Irena koncertui paruošė ir Punsko pagrindinės mokyklos mokinius. Mamoms nuskaubė instrumentinis kūrinys bei daina „Mama“.

Paskutiniai į sceną žengė „Jotvos“ choreografinio sambūrio šokėjai su

šokiais „Kupon einam“ ir „Obelytė“. Juos šventei paruošė vadovė Kornelija Mauliūtė.

Nuaidėjus „Obelytės“ garsams, į sceną su popierinėmis ir gyvomis gėlėmis rankose susirinko visi sąskrydžio dalyviai. Jie sušuko: „Vieną dalyką žinau tikrai – svarbiausias žmogus gyvenime yra mama!“ Skambant „Motinė-lės obelėlės“ melodijai, visi bėgo sveikinti savo mamytės.

Už pasirodymus visi dalyviai buvo apdovanoti ledais, kuriuos nupirko koncerto rengėjai. Kaip daugelis Punsko LKN kultūrinių renginių, taip ir šis galėjo įvykti dėl paramos, kurią skyrė Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (programa „Globali Lietuva“). Už šį išskirtinį koncertą, paruoštus atlikėjus bei daugelio kitų žmonių pagalbą tariame AČIŪ.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

GLOBALI LIETUVA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSienio REIKALŲ
MINISTERIJA

Šaltibarščiai

RASA ŽUKAUSKIENĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 8 nr.

**ŠALTA SRIUBA SULTINIŲ IR NUOVIRŲ
PAGRINDU (JEI NORĖTUMĖTE
IŠBANDYTI SENOVINĮ RECEPTĄ)**

Dažniausiai gaminame mėsos sultinius, tačiau šaltibarščiams tinka daržovių sultinys. Nors verdamos daržovės netenka daug vitaminų ir mineralų, nemaža dalis lieka vandenyje – todėl verta jį naudoti kaip šaltos sriubos pagrindą. Sultinį paruošti labai paprasta, nes jis išverda... pats. Tiesiog į vandenį įmeskite įvairių daržovių, keletą pipirų žirnelių, kvapiųjų pipirų, lauro lapelį ir virkite 20–30 minučių. Tuomet daržoves išimkite kiaurasamčiu arba sultinį perpilkite per sietelį ir atidėkite atvėsti. Norėdami sutaupyti šiek tiek darbo, galite virti sultinio daugiau ir jį užšaldyti. Kuo mažiau vandens vartosite, tuo aromatingesnis bus nuoviras. Jis puikiai išvalo visą organizmą, šalina toksinus ir papildomai pagreitina medžiagų apykaitą. Sultinio pagrindu pagamintos šaltos sriubos taip pat yra puikus pasirinkimas tiems, kurie mėgsta pikantiškus patiekalus. Į sultinį galite įpilti šiek tiek alyvuogių aliejaus. Jis teigiamai veikia kraujotakos sistemą – jame yra vertingų riebalų rūgščių ir antioksidantų, mažinančių kraujospūdį. Be to, veikia kaip geriausia kosmetika – gerina odos, plaukų, nagų išvaizdą.

Dabar šaltibarščių neįsivaizduojame be kiaušinių ir bulvių. Kiaušiniai pirmiausia yra aukštos kokybės baltymų šaltinis, kuriuos organizmas lengvai pasisavina. Tai standartinis

baltymas, kuriame yra visų amino rūgščių, įskaitant nepakeičiamas, kurių organizmas pats negali tinkamo kiekio pasigaminti. Kiaušinio baltymas lengvai pasisavinamas žmogaus organizmo ir užtikrinantis įvairių vitaminų – A, B grupės, E, D bei mineralų: fosforo, kalio, natrio, kalcio, geležies, magnio, vario, cinko, seleno. Trynyje yra beta karotino ir liuteino, kurie apsaugo akis nuo žalingos UVA ir UVB spinduliuotės, saugo nuo geltonosios dėmės degeneracijos ir gerina regėjimą. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, galite suvalgyti iki 10 kiaušinių per savaitę (įskaitant kiaušinius pyraguose, makaronuose ir kt.).

Bulvėse yra C ir B grupės vitaminų bei mineralinių medžiagų – magnio, kalio, geležies. Bulvių lupenose daugiausiai kalio ir magnio, tad jas nulupdami prarandame gausų kiekį šių naudingų medžiagų. Svarbu, kad bulvės išsaugotų kuo daugiau maistinių savybių. Šviežias reikia virti garuose su lupena. Kepant orkaitėje įpilti minimalų aliejaus kiekį (apie vieną šaukštelį) ir neperkepti. Per daug apkepusiame bulvėse randama kancerogeninės medžiagos akrilamido, kuris skatina onkologinių susirgimų riziką. Geriausiai valgyti bulves su svogūnų laiškais, o ne su spirgučiais.

Lietuvoje yra per penkis šimtus vietų, kur galima paragauti pagamintų pagal įvairius receptus šaltibarščių. Nacionalinė turizmo skatinimo agentūra „Keliauk Lietuvoje“ 2020 metais parengė ne-tradicinių šaltibarščių žemėlapi. Jame galime rasti šaltibarščius su burokėlių ar grietinės ledais arba

agurkų šerbetu, pagardintus mėsa, sūriu, netgi desertą – šaltibarščių tortą bei salotas! Žemėlapyje – daugiau nei 30 šaltibarščių interpretacijų, papildytų rekomendacijomis, kur galima rasti ir skaniausius tradicinius šaltibarščius.

Legendiniai šaltibarščiai yra tokie žinomi ir skanūs, kad visoje Lietuvoje vyksta su jais susiję renginiai. Vienas populiariausių, kuris vyks šių metų gegužės 31 d., tai Vilniaus šaltibarščių festivalis („Vilnius Pink Soup Fest“). Šis festivalis rengiamas jau trečius metus. Pernai pritraukė daugiau kaip 42 tūkstančius dalyvių. Šiemet organizatoriai tikisi jį dar daugiau. Festivalis yra neįprastas – visas miestas puošiasi rožine spalva, įkvepia visus mėgautis tradicine sriuba, bet ir duoda galimybę išbandyti naujus šaltibarščių variantus, kurie nustebins ne vieną. Galima bus paragauti neįprastų patiekalų, visai naujoviškai paruoštų šaltibarščių, jų kokteilių, ledų ar net desertų. Šventė nebūtų tokia žaisminga be rožinių kostiumų konkurso ir visų mėgstamo padavėjų bėgimo, kur dalyviai su pilnomis lėkštelėmis šaltibarščių bando įveikti kliūčių taką. (<https://welovelithuania.com/vilniaus-saltibarsciu-festivalis-2025-vel-uzlies-sostine-rozine-banga/>) „Šiemet festivalis įsikurs Tymo turguje, tačiau šventės dvasia pasklis po visą miestą. Gatvėse, restoranuose, muziejuose ir net viešbučiuose vyks teminės veiklos, pritraukiančios ne tik vietinius gyventojus, bet ir turistus iš viso pasaulio.“ (<https://chilluva.lt/vilniaus-saltibarsciu-festivalis/>)

Dar vienas įdomus renginys tai „IKI šaltibarščių ėjimo varžybos“. Jis vyksta jau 10 metų

1 SU GRIETINĖS LEDAIS UAB „Dubingių širgėnės“ restoranai Žaliosios k. 144, Molėtų r. www.dubingiu-sirgienes.lt/lt/restoranas	9 PASUKŲ ŠALTISRIUBĖ SU VARŠKE Restoranai „Vita puode“ S. Daukaičio 23, Kaunas www.vitapuode.lt	17 SU OŽKŲ PIENO SŪRIU Bistro „Say Cheese“ Cedvio pr. 3A, Vilnius fb.com/saycheesebistro	25 SU KANAPINĖMIS BULVĖMIS Kavinė „Skudikių užiega“ Vilniaus g. 21, Skuodas fb.com/skudikiuziega
2 BALTI ŠALTIBARŠČIAI SU BUROKĖLIŲ TYRE, KANAPIŲ SEKLOMIS IR RAUGINTO AGURKO RASALU Restoranai „Basilas“ Piragų g. 1, Anykščiai fb.com/basilasrestaurant	10 SU RAUGINTOMIS PASUKOMIS, LAUKINIO MEŠKINIO ČESMOKO ALIUDUMI, BUROKŲ IR CITRININIO ČIOBRELO ŠERBETU Restoranai „Uokas“ Maironio g. 28, Kaunas fb.com/uokas	18 ŠALTIBARŠČIŲ TORTAS Kepykla „Petra sesės“ Šaltinių g. 20, Vilnius fb.com/PetraSesės	26 SU TARKUOTAIS RIDIKELIAIS Restoranai „Perino food & wine“ Dariusio ir Cirono g. 8, Anykščiai fb.com/perinofoodandwine
3 SU MARINUOTU PUTPELĖS KIAUŠINIŲ Restoranai „Mila“ „SPA Vilnius Anykščiai“ Vilniaus g. 80, Anykščiai fb.com/restoranasMila	11 TRINTI ŠALTIBARŠČIAI Kavinė „KamBARys“ Lauvas g. 26-3, Marijampolė www.kambarys.lt	19 VEGANISKI – SU SAULĖGRAŽŲ IR ANAKARDŽIŲ KEFYRU Sveikata, maistas, atsipalaidavimas Vilniaus g. 173, Šiauliai www.sveikata.lt/lt/restaurant	27 SU SPINATAIS IR RIDIKELIAIS Bistro „Pirmas daigas“ Akupiečių g. 1A, Anykščiai fb.com/pirmasdaigas
4 ŠALTIBARŠČIŲ SALOTOS SU AGURKŲ ŠERBETU Restoranai „Juodasis kalnas“ Ievos kalno g. 22, Juodkrantė fb.com/restoranasJuodasisKalnas	12 SU ACTU Restoranai „vėdėlių namai: Baltas gandrai“ Galių g. 6, Naissai, Šiaulių r. fb.com/baltasgandrai	20 SU VYNNE MARINUOTAIS AGURKAIS IR RIDIKELIAIS Kavinė – picerija „Fortuna“ J. Bismarcko g. 2A, Varena www.vesetubutanas.lt	28 SU BULVIŲ KOŠE Restoranai „Kompotas“ Mokytojų al. 9, Klaipėda fb.com/kompotas-107104894028333
5 ŽALIEJI ŠALTIBARŠČIAI Kavinė „Sakutis“ Nagių g. 14A, Nida fb.com/sakutis	13 DUONOS RAUGO ŠALTIBARŠČIAI Restoranai „Kuchmistras“ Beržų g. 3, Tubelių km., Lukšių sen. Šakių r. www.kuchmistras.lt	21 SU AVIEČIŲ ALUMI Vasakų dvoro „Castro baro breivas“ Sudeikių g. 25, Vasakų k., Duselių sen. Zarasų r. www.vesetubutanas.lt	29 SU MĖSA IR GARSTYČIOMIS „Radailių dvoro restoranai“ Pulynio al. 9, Radailių k., Klaipėdos raj. www.radailiusdoras.lt
6 ŠALTA BATVINIŲ SRIUBA (CHALADNYKAS) Kavinė „Cervina“ Molėto g. 28, Ciučių kaimas, Ignalinos r. www.puota.info/mestas/cervina-gervine	14 SU FAŽNŲ KIAUŠINIAMS Restoranai „Carpe Diem“ Rotulės alėja 12a, Alytus fb.com/carpediemrestaurant	22 SU KIETOJU SŪRIU „DŽIGAS“ Restoranai „Sinchronas“ Turgaus a. 24, Telšiai fb.com/sinchronas.lt/restoranas	30 SU CERVUOGĖMIS IR KUMPIU Restoranai „Vasaris“ Aukštųjų g. 88, Panevėžys www.vasaris.lt
7 SU MĖTŲ ALIUDUMI Restoranai „Omen“ K. Valančiaus 1, Palanga fb.com/restoranasomen	15 TRINTI ŠALTIBARŠČIAI SU AGURKŲ ČABALIKAIS Vila „Miklo netos“ Kapitoniškių km. 19, Kaibadorių r. www.miklonetos.lt	23 ŠALTIBARŠČIAI „PASIDARYK PATS“ Restoranai „Senamiesto“ Turgaus a. 11, Telšiai fb.com/senamiestopatis	31 SU VĖJŲ UODEGĖLĖMIS IR RŪGŠTYNĖMIS Restoranai „Dėja“ Krentos g. 24, Panevėžys www.romantic.lt
8 SU BUROKĖLIŲ LEDAIS Užiega „Šalia kėlo karčema“ Plungės g. 3, Komūnų km., Kulšių sen., Plungė www.sialialkalcarcema.lt	16 VEGANISKI – SU SOJŲ PIENU, SOJŲ JOGURTU IR KEPTU TOFU Bistro „Rosaipis Vegan Bistro“ B. Radvilaitės g. 7, Vilnius fb.com/rozaipisbistro	24 ŠALTA BUROKĖLIŲ SRIUBA Restoranai „DIA“ Maironio g. 9, Kaunas fb.com/restoranasdia	

Šaltibarščių žemėlapis, paruoštas „Keliauk Lietuvoje“

įvairiuose miestuose įvairiomis dienomis. Vilniuje vyks gegužės 31 d. Tymo turguje. „Einantys įveiks net 10,5 km bei surinks 15 tūkst. žingsnių, o parsisiuntus nemokamą „Walk15“ programėlę bus galima stebėti ėjimo maršrutą bei fiksuoti žingsnius, kuriuos vėliau dalyviai galės iškeisti į šaltibarščių ingredientus ar skanumynus augintiniams specialiam žingsnių turguje. Svarbiausia gražiai pasipuošti šaltibarščių tema.“ (<https://www.govilnius.lt/saltibarsciu-festivalis/prisijunk-prie-iki-saltibarsciu-ejimo-varzybu-vilniuje>)

Lietuviški šaltibarščiai – tai tradicinės lietuvių virtuvės patiekalas.

Lietuva įvairiais būdais populiarina jį visame pasaulyje. Sriuba atitinka subalansuotos mitybos idėją, tinka vegetarams ir žmonėms, besilaukiantiems dietos be glitimo. Lietuviškų šaltibarščių receptų istorijoje matome lengvesnės, paprastesnės vasarinės sriubos tendenciją. Senuose receptuose buvę labai populiarūs sultiniai ir mėsos priedai – dabar visiškai negaminami. Riebi grietinė užleido vietą fermentuotiems pieno produktams, kuriuose yra probiotikų.

Štai du seniausi receptai ir vienas šiuolaikinis, kad galėtume palyginti ir pamatyti, kaip viskas pasikeitė.

ŠALTIBARŠČIAI IŠ BUROKĖLIŲ SU LAPAIS, RAUDONŲJŲ BUROKĖLIŲ ARBA RŪGŠTYNIŲ

(Receptas iš V. Zavadzkos knygos „Kucharka litewska“)

Ingredientai:

sauja rūgštynių ir krapų
1 stiklinė susmulkintų raudonųjų burokėlių arba burokėlių su lapais
1–1,5 litro grietinės, sultinio
druskos pagal skonį
4–5 kiaušiniai
40–60 vėžių

Didelę saują susmulkintų žalių krapų sutriname su druska, išverdamė susmulkintas rūgštynes, raudonuosius burokėlius arba burokėlius su lapais, atvėsiname. Įdedame šiek tiek tirštimo ir įpilame dalį sultinio dėl rūgštumo, 1–1,5 litro grietinės, šiek tiek šalto virinto vandens, viską išmaišome, o jei sriuba per tiršta ar per rūgšti, skiedžiame ją sultiniu ar grietine tiek, kad būtų balta ir tiršta. Pačioje pabaigoje įdedame kelis gabalėlius ledo, kelis kietai virtus kiaušinius, supjaustytus į keturias dalis, porą smulkiai supjaustytų agurkų, krūvą vėžių kaklelių ar kokią didelę virtą žuvį, o jei jų neturite – keptos veršienos, elnienos ar kitokios žvėrienos, supjaustytos nedidelėmis ilgomis juostelėmis. Jei yra žiedinių kopūstų ar šparagų, galite jų pridėti, atskirai išvirę vandenyje, atvėsinę ir supjaustę gabalėliais.

LIETUVIŠKA ŠALTISRIUBĖ SU GRIETINE

(Receptas iš M. Ochorovič-Monатовos knygos „Universalna ksiąžka kucharska“)

Puode plaktuvu gerai išplakite 1,5 l rūgštaus nenugriebto pieno. Atskirai išplakite pusę litro liesos grietinės, sumaišykite su pienu ir dar šiek tiek paplakite, kol paviršiuje atsirast burbuliukai. Į mišinį įpilkite litrą agurkų sūrymo arba išvirtos

ir atvėsintos burokėlių sriubos, su-smulkintų virtų jaunų burokėlių lapų ir lapkočių, įberkite daug smulkiai sukapotų jaunų krapų ir du nulup-tus bei griežinėliais supjaustytus žalius agurkus (anksčiau juos reikia pasūdyti ir palikti 2 valandoms, kad išsiskirtų sultys, o paskui gerai nu-spausti). Viską sumaišykite puode su plakta grietine ir pienu, tada įdėkite dar 3 ar 4 gabaliukais supjaustytus kietai virtus kiaušinius, keletą nulup-tų vėžių kaklelių ir gabalą kubeliais supjaustyto veršienos kepsnio. Šaltą sriubą pasūdykite pagal skonį ir pa-dėkite šaltai. Patiekdami į lėkštę įdė-kite ledo gabalėlį.

ŠIUOLAIKINĖS LIETUVIŠKOS ŠALT-SRIUBĖS RECEPTAS

Ingredientai:

sauja lapinių burokėlių
1 jaunas burokėlis
500 g kefyro
500 g natūralaus jogurto
1 didelis agurkas
ryšelis ridikėlių
ryšelis krapų
česnako skiltelė
druska, pipirai, citrinos sultys
5 kietai virti kiaušiniai
kapotų krapų, laiškinių česnakų ir agurklės žiedų

Kruopščiai nuplaukite daržoves. Burokėlius nulupkite ir sutarkuoki-te stambia tarka. Smulkiai supjaus-tykite lapinių burokėlių lapus ir lapkočius. Blanširuokite lengvai pa-sūdytame vandenyje, parūgštantame citrinos sultimis. Agurkus ir ridikė-lius supjaustykite griežinėliais arba nedideliais kubeliais. Susmulkinkite česnaką ir sutrinkite su druska į tyrę. Visas daržoves sumaišykite su jogur-tu ir kefyru. Suberkite smulkintus krapus ir gerai išmaišykite. Patiekite su kietai virtais kiaušiniais ir kapoto-mis žolelėmis. Skanaus!

(Pabaiga)

Mokyklinė taupomoji kasa

MTK GLOBĖJOS ALDONA MAKUSKIENĖ IR TERESĖ DEGUTIENĖ

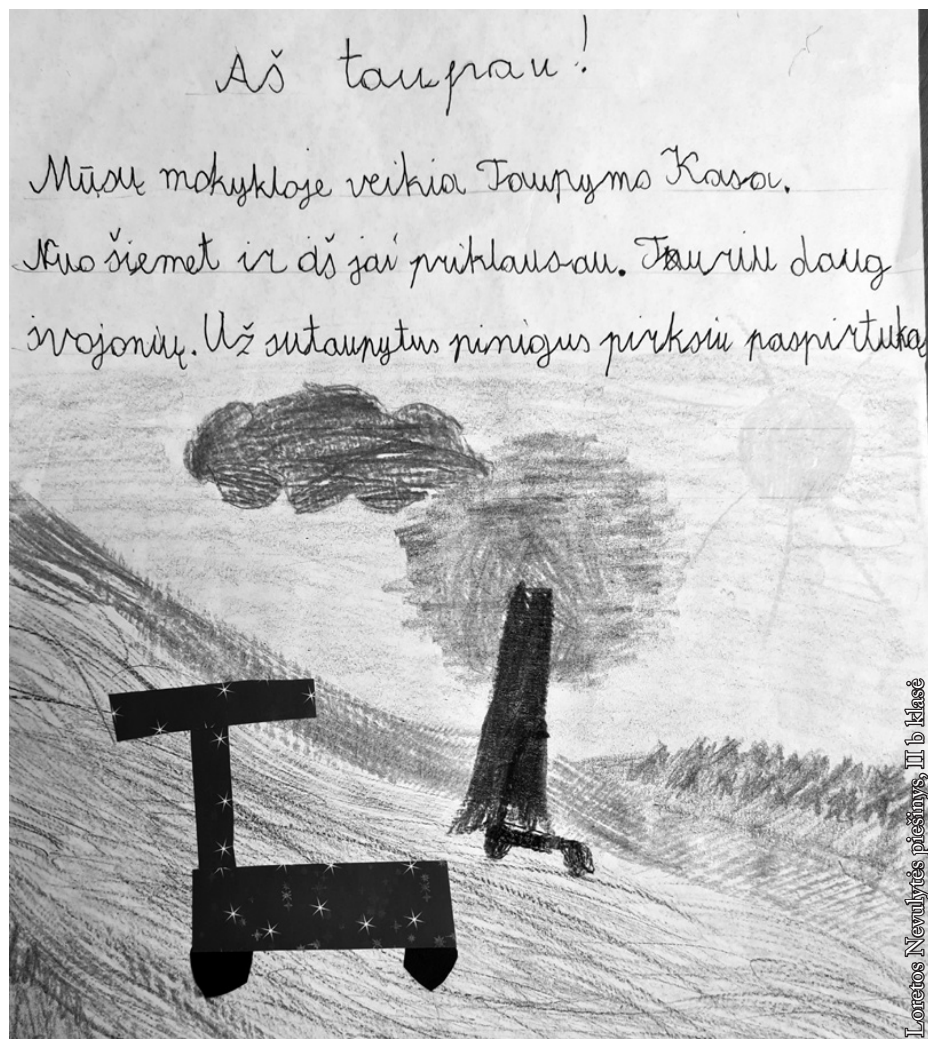
Punsko Dariaus ir Girėno pa-grindinėje mokykloje jau 12 metų vykdoma Mokyklinių taupomųjų kasų (MTK) programa. Šios programos tikslas – skleisti tarp vaikų taupymo ir verslumo idėją. Tai didžiausia ir seniausia finansinio švietimo programa Lenkijoje.

MTK programoje gali dalyvau-ti nuo 6 iki 13 metų mokiniai, ku-rių tėveliai pateikia sutikimą raštu. Tada PKO BP atstovas atidaro sąs-kaitą banke. Svarbu ir tai, kad nėra mokesčių už sąskaitos atidarymą bei administravimą. Vėliau mokinys gauna santaupų knygelę ir gali pra-dėti taupyti. Įmokėti galima kartą

per savaitę, ne mažiau negu 1 zlotą. Per penkias dienas pinigai patenka į moksleivio banko sąskaitą. MTK interneto tinklalapyje galima stebėti, kiek kiekvieną savaitę priaugo nuo-šimčių. Džiugu, kad kasmet taupan-čiųjų gretas papildė dalis pirmokų.

Kiekvienais metais dalyvaujame MTK konkursuose. Dažnai pavyks-ta laimėti bronzos medalį Palenkės vaivadijos mastu.

Tikimės, jog kitais mokslo metais MTK programos dalyvių bus dar daugiau bei vaikai sąmoningai ir re-guliariai taups. Raginame taupyti ir įgyti finansų srities žinių.

Loretos Nevulytės piešinys, II b klasė

Jotvingiai-sūduviai viduramžiais: trumpa karinės genties istorija

DR. TOMAS BARANAUSKAS, LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 8 nr.

LENKŲ AKIRATYJE

Lenkų kronikininkas Janas Dlu-gošas teigia, kad 1264 m. Krokuvos kunigaikštis Boleslovas Drovusis „vi-siškai sunaikino nelaimingą jotvingių gentį“. Jis aprašo jotvingius kaip „ne-paprastai aukštus ir karinius žmones“, kurie taip troško šlovės, kad net de-šimčiai jų stojus prieš šimtą priešų, jie nepasitraukdavo iš mūšio. Dlu-gošas mini Komatą (*Komath*), Kresmenos vadą, kurio žūtis ir genties sutriuš-kinimas esą tapo lemiamu smūgiu. Pasak jo, per vieną mūšį beveik visa jotvingių tauta buvo išnaikinta, o likę gyvi – sužeisti, pasidavę ar prisijungę prie lietuvių – neteko net savo vardo.

Tačiau Dlu-gošo teiginys yra perdėtas ir per ankstyvas. Sūduvių

puldinėjimai tęsėsi ir po 1264 m.: 1274 m. jie kartu su nadruviais ir skalviais atakavo kryžiuočių valdas, o 1277 m. jų antpuoliai dar buvo jaučiami Prūsijoje. Tai rodo, kad sūduvių gentis nebuvo sunaikinta 1264 m., kaip teigia Dlu-gošas.

SŪDUVIŲ KOVŲ SU KRYŽIUOČIAIS DRAMA

Paskutinis etapas jotvingių-sūdu-vių istorijoje siejamas su kryžiuočių ekspansija. Dar XIII a. viduryje (1253 ir 1259 m.) Mindaugo dovanojimo kryžiuočiams aktuose iškyla tokie vietovardžiai kaip Veisiai, Panemu-nė, Vangė, Sentanė, Dernė, Velzava ir Gubinitė, rodantys plačią Sūdu-vos teritoriją, kurią kryžiuočiai siekė užkariauti. Tačiau tikroji kryžiuočių ekspansija prasidėjo vėliau.

Petro Dusburgiečio „Prūsijos žemės kronikoje“ sūduviai aprašomi kaip galingiausia prūsų gentis, turė-jusi 6000 raitelių. Jis čia pabrėžia jos išskirtinumą: „Sūduviai, patys tau-riausieji, pranokdavo kitus ne tik pa-pročių kilnumu, bet turtais ir galybe. Mat jie turėjo šešis tūkstančius rai-telių ir galybę kitokių karių.“ Palygi-nimui: Semba turėjo 4000 raitelių ir 40 000 karių, o kitos žemės – ne ma-žiau kaip 2000 raitelių. Šie skaičiai, nors galbūt perdėti, atspindi sūduvių karinę jėgą ir jų svarbą regione.

1278–1283 m. Sūduva tapo kry-žiuočių taikiniu. Petras Dusburgietis mini kryžiuočių puolimus į Kres-menos (vadovaujamos Skomanto), Kimenavos, Mėrūniškių, Pakimos, Zilijos ir Kirsnavos valsčius. Šių puolimų metu Sūduva smarkiai nu-niokota ir galiausiai jos kunigaikščiai buvo priversti pasitraukti į Lietuvą arba pasiduoti kryžiuočių malonei.

Tad XIII a. Sūduva išgyveno trum-pą klestėjimo laikotarpį, kai jos kari-nė galia ir turtai stebino kaimynus, tačiau galiausiai ji neatlaikė kryžiuo-čių spaudimo.

SŪDUVOS IŠTUŠTĖJIMAS

1283 m. Kimenavos valsčiaus va-das Gedetas su 1500 žmonių pa-sitraukė pas kryžiuočius ir priėmė krikštą, o Skurdas, kitos Sūduvos da-lies vadas – į Lietuvą. Pasak XIV a. 3 dešimtmetį rašiusio Dusburgie-čio, „Sūduvos žemė po šiais dienai lie-ka negyvenama“.

Po 1283 m. susidarė didelė Sūdu-vos dykra, kaip buferinė zona sky-rusi Lietuvą nuo kryžiuočių valdų.

Salyno sutarties (1398 m.) nustatyta siena tarp Lietuvos ir Vokiečių ordino

Ji nebuvo visai tuščia, bet gyventojų joje buvę labai nedaug. Bene žymiausia XIV a. Sūduvos dykros gyvenvietė buvo Lietuvos valdovų medžioklės dvaras Dovydiškėse, stovėjęs dabartinio Vilkaviškio vietoje. Čia 1380 m. Jogaila su kryžiuočiais sudarė separatines Dovydiškių paliaubas, kurios atvedė į dramatišką vidaus karą tarp jo ir Kęstučio.

Dalis sūduvių, kurie persikėlė į kryžiuočių valdomą Prūsiją, apsigyveno Semboje, vadinamajame Sūduvių kampe. Čia jų prievolė buvo rinkti gintarą, todėl kryžiuočiai pasirūpino, kad sūduviai būtų izoliuoti nuo kitų Prūsijos gyventojų ir negalėtų kam nors parduoti šio vertingo turto. Tokiu būdu ši Sūduvių kampo bendruomenė išliko iki XVI–XVII a., išsaugodama ne tik savo kalbą, bet ir daugelį pagoniškų papročių. Pastarieji anksti sudomino vokiečius, tad jau 1525 m. Johanesas Poliandras parašė nedidelį traktatą „Netikinčiųjų sūduvių, jų ožio, aukojimas su visomis kitomis ceremonijomis, kurias jie įpratę atlikinėti“, sutrumpintai vadinamą „Sūduvių knygele“. 1563 m. ši knygelė buvo išspausdinta kaip atskiras leidinys ir tapo vienu iš svarbiausių šaltinių vėlesniems autoriams, rašiusiems apie prūsų ir lietuvių religiją. Tiesa, XV–XVI a. kai kuriems autoriams atrodė, kad Sembos Sūduvių kampas ir bus buvusi tikroji ir vienintelė Sūduvos teritorija. Vėlesni tyrinėtojai, kaip Kasparas Henenbergeris (veikaluose „Prūsijos krašto trumpas ir tikroviškas aprašymas“, 1584 m., ir „Prūsijos didžiųjų krašto lentų, arba žemėlapių, paaiškinimai“, 1595 m.), grąžino teisingesnę Sūduvos teritorijos sampratą, nors ir apribodami ją tik Prūsijai atitekusia istorinės Sūduvos dalimi.

Į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę pasitraukę sūduviai taip pat neišnyko be pėdsakų. Jie apsigyveno atskirais kaimais, kurių daugelio pavadinimuose išliko lietuviškas arba rusėniškas jų etnonimas. Dabartinėje

Lietuvoje turime 14 Dainavos, Dainavėlės ir Dainaviškių kaimų, išsimėčiusių daugiausia jos pietrytinėje dalyje, o Baltarusijoje (Gardino, Bresto ir Minsko srityse) – 7 Jatvezės kaimus (*Ятвезь, Яцвезь*) ir Jatveską (*Ятвеск*) bei 12 Dainavų ir Dainoukų (*Дайнава, Дайнова, Дайноўка*).

SŪDUVOS LIKIMAS VYTAUTO LAIKAIS IR MELNO TAIKA

Paskutinis svarbus viduramžių Sūduvos istorijos puslapis buvo atverstas Vytauto Didžiojo valdymo metu. Šis laikotarpis baigėsi 1422 m. Melno taika, galutinai nustačiusia Sūduvos ir Žemaitijos ribas.

XIV a. pabaigoje ir XV a. pradžioje Sūduva ir Žemaitija tapo pagrindiniais Lietuvos ir Vokiečių ordino ginčų objektais. Jogailos (1382 m.) ir Vytauto (1384 m.) bandymai užrašyti Ordinui žemes iki Dubysos ir Nevėžio realiai neišgaliojo. Tačiau 1398 m. Salyno sutartis, sudaryta tarp Vytauto ir Ordino, kuri pastarajam pripažino Žemaitiją ir dalį Sūduvos, leido kryžiuočiams realiai užvaldyti Žemaitiją, bet tik laikinai. Ši sutartis nustatė sieną tarp Lietuvos ir Ordino žemių, einančią nuo Salyno (sala ties Nemuno ir Nevėžio santaka) per Nevėžio–Mūšos liniją šiaurėje ir Šešupės–Netos–Bebro–Narevo upių liniją pietuose. Sūduvos teritorija pagal šią sutartį buvo padalyta pusiau – dalis atiteko Ordinui, o dalis liko Lietuvai.

Po triuškinamos pergalės 1410 m. liepos 15 d. Žalgirio mūšyje 1411 m. vasario 1 d. sudaryta Torunės taika suteikė Vytautui ir Jogailai Žemaitiją iki gyvos galvos, tačiau jų tikslas buvo atgauti šias žemes visam laikui ir nustatyti Lietuvai naudingas ribas. Konfliktas atsinaujino 1414 m., o galutinį sprendimą padiktavo Vytautas ir Jogaila, privertę kryžiuočius 1422 m. rugsėjo 27 d. sutikti su Melno taikos sąlygomis.

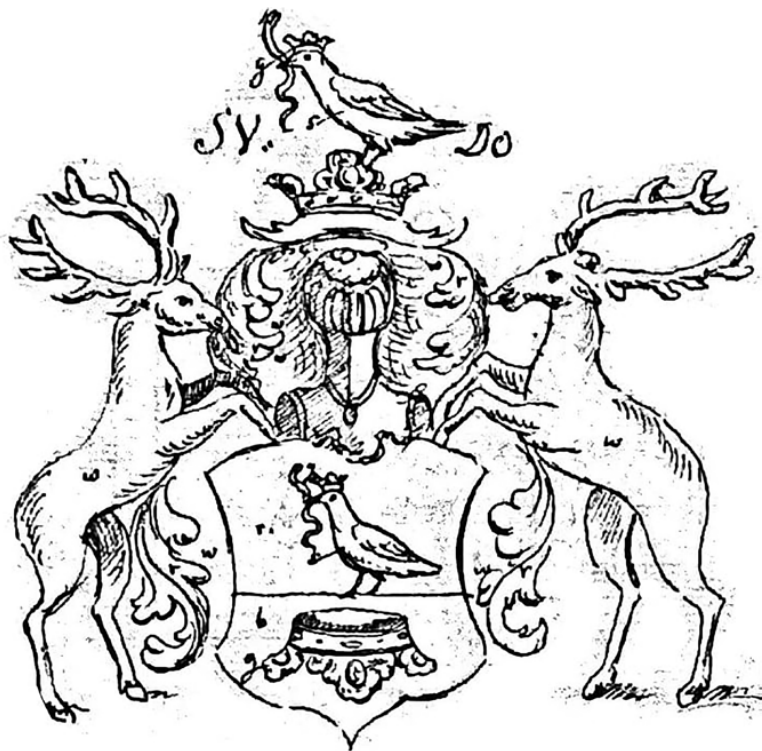
Sūduvos klausimas ypač išryškėjo

1420–1422 m. ginčiuose. 1420 m. sausio 6 d. Šventosios Romos imperijos imperatorius Zigmantas Liuksemburgietis Vroclavo sprendimu pripažino Vytautui žemes Užnemunėje iki gyvos galvos, nubrėždamas ribą 35 km (5 mylios) atstumu nuo Nemuno, faktiškai Šešupe, per „žemę, vadinamą Sūdų žeme, arba Jotva“ (*terram vocatam Suderlandt alias Jetuen*). Vytautas, atsakydamas 1420 m. kovo 11 d., pabrėžė: „Sūdų, arba getų, žemė, kuri yra viduryje tarp Lietuvos žemės ir Prūsijos, yra tikra mūsų tėvonija“ (*terra Sudorum sive Gettarum, que mediat inter terram Lythwaniam et Prussiam, sit verum patrimonium nostrum*). Šis teiginys atspindi Lietuvos valdovų siekį įtvirtinti istorinę teisę į Sūdųvą kaip neatskiriamą LDK dalį.

1422 m. spalio 2 d. Zigmantas Liuksemburgietis pranešė Ordinui didžiajam magistrui, kad Vytautas ir Jogaila reikalauja grąžinti „Sūduvių ir jotvingių žemę, kas yra tas pats“ (*terram Sudorum et Jacuitarum, quod idem est*). Šie dokumentai rodo, kad Sūduva buvo laikoma tapačia jotvingių žemei, o jos kontrolė – principiniu Lietuvos tikslu.

MELNO TAIKA: GALUTINIS SŪDUVOS KLAUSIMO SPRENDIMAS

1422 m. rugsėjo 27 d. Melno taika galutinai išsprendė Žemaitijos ir Sūduvos priklausomybės klausimą. Sutartis tarp Lenkijos, Lietuvos ir Vokiečių ordino nustatė aiškias ribas ir užbaigė visus konfliktus. Pagrindinės Melno taikos nuostatos buvo šios: visi nesutarimai tarp šalių turėjo būti užmiršti, Lenkija atgauna Niešavos žemę, o Ordinas nugriauna ten esančią pilį, Jogaila ir Ordino magistras Paulius fon Rusdorfas paskiria įgaliotinius sienų delimitavimui, Mazovijos ribos su Ordinui išlieka pagal senas sutartis. Tuo tarpu „Žemaičių ir Sūduvių žemės“ (*terre Samagitarum et Sudorum*) vardan taikos

Sudo (Sūduvos) herbas Mato Pretorijaus „Prūsijos įdomybėse“, XVII a.

SŪDUVIŲ PALIKIMAS IR ATMINIMAS

XVI a. sūduvių kraštas, ištuštėjęs dėl kryžiuočių niokojimų, buvo iš naujo kolonizuojamas iš Lietuvos besikeliančių lietuvių, tarp kurių galėjo būti ir į Lietuvą išsikėlusių sūduvių palikuonių. Kažkiek išlikusių vietos gyventojų ir nuo anksčiau gyve-

no Sūduvos teritorijoje (kaip minėta, XIV a. antrojoje pusėje maždaug dabartinio Vilkaviškio vietoje žinomas Dovydiškių dvaras). Jie išsaugojo ir naujesiems gyventojams perdavė krašto vietovardžius, kuriuose aidi prūsų kalbai artimos sūduvių kalbos pėdsakai (pvz., Kirsnos upė – nuo prūsų kalbai taip pat būdingo žodžio *kirsnan* – „juodas“).

XVI–XVII a. Prūsijoje buvo stengiamasi atskleisti seniausią Prūsijos istoriją, įtraukiant į ją ir Sūduvą. Simonas Grunau savo „Prūsijos kronikoje“ (apie 1526–1529 m.) paleido į apyvertą daug istorizuotų legendų apie senąją Prūsijos praeitį, visų pirma apie legendinius Prūsijos įkūrėjus Videvutį ir Brutenį, taip pat apie tai, kaip Prūsija 573 m. buvusi padalinta tarp 12 Videvūčio sūnų, kurių vyriausiasis Litvas (Litpas) – Lietuvos įkūrėjas, o Sudas – Sūduvos. Apie 1681 m. Matas Pretorijus užbaigė didelio veikalo „Prūsijos įdomybės, arba Prūsijos regykla“ pirmąjį variantą, į kurį buvo įtraukti ir šių legendinių Prūsijos veikėjų imaginaciniai herbai, sukurti paties M. Pretorijaus arba

Joachimo Rozencveigo (Rosenzweig) – neišlikusio XVI a. rankraščio „Rapsodijos“, kuriuo gausiai rėmėsi M. Pretorijus, autoriaus. Faktiškai tai yra pirmasis žinomas Sūduvos herbas. Iki Antrojo pasaulinio karo dar tebebuvo žinomas M. Pretorijaus rankraštis su spalvotais herbais, deja, per karą jis dingo, o iki tol niekas nesuskubo jo publikuoti. Ir tik neseniai buvo atrastas ir pernai M. Pretorijaus „Prūsijos įdomybių“ 6-ajame tome publikuotas to rankraščio nuorašas su perpieštais herbais. M. Pretorijus paliko ir šio herbo žodinį aprašymą: „Jo herbe išpiešta apversta karūna atidalintame mėlyname apatiniame lauke, viršutinėje dalyje – karūnuotas varnas, snape laikantis gyvatę raudoname lauke, o viršum šalmo – karūna, ant kurios tupi toks varnas. Skydininkai yra du balti elniai.“ Galima tik pastebėti, kad apversta karūna čia paimta iš Sudo tėvo Videvūčio herbo, kuriame, anot M. Pretorijaus, buvo vaizduojamos dvi karūnos – teisingai padėta viršuje ir apversta apačioje. Pastaroji turėjusi simbolizuoti mūsų lauke įveiktą Mazovijos kunigaikštį. Tuo tarpu varnas, heraldikoje laikytas išminties simboliu, matyt, pasirinktas dėl to, kad, M. Pretorijaus teigimu, sūduviai „labai vertino mokslininkus ir sumanius žmones“. Tokią nuomonę M. Pretorijus galėjo susidaryti dėl savo sugalvotos sūduvių vardo etimologijos – nuo žodžio *sudyti* „teisti“ ir *sudžia* „teisėjas“.

Šiandien sūduvių vardas tapo vienu iš Suvalkijos (Sūduvos) etnografinio regiono pavadinimų. Gal kiek paradoksalu, kad lietuviškas Dainavos vardas imtas tapatinti su Dzūkijos regionu, kuris tik iš dalies sutampa su buvusios Sūduvos teritorija, t. y. galėtų tikti tik dzūkiškajai Užnemunės daliai. Sūduvių istorija – tai pasakojimas apie karingą ir išdidžią gentį, kuri, nepaisant ją ištikusio tragiško likimo, tapo neatsiejama Lietuvos tapatybės dalimi.

(Pabaiga)

Lozoraičių šeima okupuotos Lietuvos laisvinimo diplomatinėje tarnyboje

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

BRONIUS MAKASKAS

2024-uosius LR Seimas paskelbė Diplomatus Lozoraičių metais, pagerbdamas užsienio reikalų ministrą, Lietuvos diplomatinės tarnybos (LDT) vadovą Stasį Lozoraitį vyresnįjį ir jo du sūnus: Lietuvos diplomatinį atstovą Vašingtone ir Romoje Stasį Lozoraitį jaunesnįjį, vadintą Vilties prezidentu, bei Lietuvos atstovą prie Šventojo Sosto Kazį Lozoraitį.

Šį prasmingą ir kaip niekad anksčiau platų paminėjimą turime matyti ir vertinti platesniame kontekste, kovų dėl Lietuvos laisvės, ginkluotojo ir neginkluotojo pasipriešinimo

SSRS okupacijai krašte ir užsienyje fone. Viena iš svarbaus politinio pasipriešinimo okupacijai formų buvo LDT veikla tose valstybėse, kurios oficialiai nepripažino Lietuvos okupacijos ir leido (kad ir ribotai) veikti Nepriklausomos Lietuvos paskirtiems diplomatom. Jų veikla, turint galvoje ribotas galimybes, buvo itin svarbi Lietuvos valstybingumo tęstinumui išsaugoti. Suprantama, tam reikėjo ryžto, idealizmo ir tikėjimo Lietuvos laisvinimo bylos laimėjimu, nepaisant to, jog vilties kibirkštėlė beveik visą okupacijos laikmetį buvo ant užgesimo ribos. Priminkime, kad diplomatom tuomet teko dirbti ypač sunkiomis materialinėmis sąlygomis, dargi patirti tam tikrus vidinius nesutarimus, pvz., santykiuose su Vyriausioju Lietuvos išlaisvinimo komitetu (VLIK).

Nusipelnusių Lietuvos valstybei šeimų aptariamuoju laikmečiu buvo nemažai. Lozoraičiai yra tam tikras simbolis diplomatų šeimos, savo pasirinkimus susiejusios su darbu Lietuvai, savo šaknis vedančios nuo šeimos pradininko Motiejaus Lozoraičio¹.

Lozoraičių veiklos žinovė, tyrinėtoja prof. Asta Petraitytė-Briedienė (VDU) pažymi, kad jų šeimos potencialo kūrėju būtent ir tenka įvardinti Motiejų Lozoraitį – XIX a. gyvenusį advokatą, kuris buvo vienas iš „Varpo“ bendradarbių, eruditas, valstybininkas ir reikšmingų veikėjų, tokių

kaip Vincas Kudirka, Jonas Jablonskis ir dr. Kazys Grinius, bendražygis.

Taigi M. Lozoraičio sūnus Stasys, bręsdamas tėvo aplinkoje, patirties sėmėsi ir iš tėvo bičiulių, kurie buvo ir jo mokytojai gimnazijoje, šeimos draugai. **Dar kartą įsitikiname, kokios svarbios vertybinio auklėjimo procese yra šeima ir ją supanti aplinka.** Mokslininkės teigimu, Stasys Lozoraitis² perėmė šių tautos patriotų pamatines vertybes, kurios suformavo ir jo, kaip valstybininko ir diplomato, mąstymą. Taip pat du jo sūnūs, Stasys³ ir Kazys⁴, tęsė senelio ir tėvo kovą už Lietuvos nepriklausomybę gyvendami svetur ir ne rožėmis klotomis sąlygomis.

Lietuvos valstybė šikart nepagalėjo pastangų tinkamai supažindinti visuomenę su daug nuveikusiais savo tėvynei veikėjais. Organizuojamos buvo konferencijos, parodos – plačiausia jų Kaune, Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje – „Lozoraičiai – vilties diplomatai: šimtmetis valstybės naudai“. Ši paroda ir ją lydintys renginiai bei dokumentinis filmas apie Vilties prezidentą supažindino plačiąją visuomenę su mažiau žinomu Lietuvos laisvinimo bylos aspektu, diplomatų šeimos veikla okupacijos ir laisvėjimo sąlygomis. Renginių dalykiškumą, pasisekimą užtikrino mokslininkų, kultūros, diplomatijos atstovų dalyvavimas jų ruošime ir sklaidoje.

Nota bene turėjome progą

Stasys Lozoraitis

Is <https://pl.wikipedia.org/>

Stasys Lozoraitis j.

dokumentinį filmą apie Stasį Lozoraitį jaunesnįjį pažiūrėti Punsko lietuvių kultūros namuose, dargi su išsamiais istoriko doc. dr. Algimanto Kasparavičiaus komentarais ir įvadu į epochos foną.

Lozoračiai glaudžiai susiję su sudėtingo Lietuvos šimtmečio istorija. Pradedant Stasiu Lozoračiu vyresniuoju (1898–1983), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministru (1934–1938), Lietuvos Respublikos nepaprastuoju pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Italijoje, Lietuvos diplomatinės tarnybos šefu (1940–1983), baigiant Lietuvos Respublikos nepaprastuoju ir įgaliotuoju ambasadoriumi JAV Stasiu Lozoračiu jaunesniuoju (1924–1994) bei Lietuvos nepaprastuoju ir įgaliotuoju ambasadoriumi prie Šventojo Sosto ir Maltos ordino Kaziu Lozoračiu (1929–2007). Mūsų šalies valstybingumo išsaugojimui penkis dešimtmečius nuo SSRS okupacijos labai svarbų darbą atliko būtent Lietuvos diplomatinė tarnyba (LDT) svetur, kuriai vadovavo Stasys Lozoraitis ir kurioje dirbo abu jo sūnūs.

„LDT buvo lojali tautai ir valstybei. Ne santvarkai, ne pirmiesiems valstybės asmenims, ne ideologijoms ir ne partijoms. Tai buvo lyg tvirta

priesaikos, atsakomybės ir garbės saitais surišta šeima“, – pažymi dr. A. Petraitytė-Briedienė ir papildo, kad diplomatai, paties Vilties prezidento teigimu, niekuomet nesivadovavo asmeniškumais, nors ir ilgus metus dirbo itin sunkiomis sąlygomis.

Jau nepriklausomai Lietuvai dirbo Motiejaus sūnus Stasys Lozoraitis vyresnysis. Kartu su žmona Vincenta Matulaityte – visuomenininke, kultūrininke, laikraščių leidėja. Kultūros vaidmens supratimas tautos ir valstybės gyvenime buvo vienas iš pagrindinių šaltinių Lietuvos pažangos, kuri pasiekta per trumpą laiką nepaisant vidinių politinių perturbacijų.

SSRS Lietuvos okupacija Lozoraitį su šeima aptiko Romoje, kur jam URM vadovo Juozo Urbšio, gresiant pavojui valstybės suverenitetui, buvo pavesta speciali užduotis vadovauti LDT svetur, išlaikant okupuotos valstybės tęstinumą. Tad tam tikslui savo gebėjimus ir jėgas atidavė visa šeima su sūnų kitatautėmis žmonomis imtinai. Užmegzti asmeniniai Lozoračių ryšiai kultūrinės ir politinės diplomatijos srityje padėjo skleisti žinią apie Lietuvos pasipriešinimą okupacijai. Diplomatinėje Lietuvos sferoje Lozoračiai tapo pavyzdžiu, kaip nepalaužiama dvasia atstovauti Lietuvos laisvės bylai demokratiname pasaulyje. Tokius diplomatus išugdė per trumpą laiką iš vargo kylanti ką tik atkūrusi nepriklausomybę Lietuva!

Stasys Lozoraitis jaunesnysis sulaukė ir savo veiklos rezultatų, Lietuvos nepriklausomybės. Ir buvo pakviestas kaip vienas iš dviejų kandidatų į svarbiausią valstybėje postą – visos tautos renkamo valstybės prezidento (1993 m.). S. Lozoraitis atsargiai žvelgė į savo galimybes konkuruoti su kairiuoju, postkomunistiniu kandidatu, skeptikas buvo ir jo būsimo rinkimų štabo vadovas Valdas Adamkus. Kaip teigia Sąjūdžio lyderiu ir Atkuriamojo Seimo vadovu tapęs dešiniojo sparno kandidatas į prezidentus prof.

Vytautas Landsbergis, Lozoraitis buvo įtrauktas į kairiųjų, gal ir centristų žaidimą sukelti sumaištį ir laimėti prieš Lietuvos rinkėjo nepažįstantį kandidatą. Tam pasitarnavo Lozoraičio iškvietimas į Varšuvą. „Viktorijos“ viešbutyje Justino Karoso vadovaujama delegacija suruošė su juo pasitarimą, kuriame išreikštas patikrinimas, jog bus „visų“ kandidatas, o nesėkmės atveju išliks ambasadoriaus poste Vašingtone. Lozoraitis, pusbrolio Vytauto Landsbergio (atsisakiusio kandidatuoti) paragintas, sutiko kandidatuoti. Deja, LDDP pažadas, kaip paliudija ir Vytauto V. Landsbergio dokumentinis filmas apie Vilties prezidentą, likęs neištesėtas.

Man ambasadoriaus Stasio Lozoraičio atvykimas į Varšuvą buvo netikėtas. Prieš įvyksiantį su Lietuvos politikais susitikimą buvau Jo pakviestas atvykti į „Viktorijos“ viešbutį „susitikti“. Per ilgus metus darbo Varšuvoje pripratęs buvau prie tokių „ekstra“ susitikimų su įvairaus rango svečiais ar iš Lietuvos, ar iš Vakarų. Kadangi prieš kelerius metus apsistojus profesiniais reikalais Romoje, LKMA būstinėje, kelis vakarus praleidome su mane aplankančiu Kaziu Lozoračiu, matyt, Jis ir patarė vyresniajam broliui pakalbinti mane Varšuvoje prieš susitinkant su Lietuvos politikais.

Taigi susitikome su ambasadoriumi Stasiu Lozoračiu vienas kito asmeniškai nepažinoję, tačiau iškart užsimezgė atviras ir nuoširdus bendravimas. Kalbėjomės apie situaciją Lenkijoje ir Lietuvoje, santykių su Lenkija perspektyvas, Lenkijos lietuvių padėtį. Dar trumpai pabendravome po S. Lozoraičio pasitarimo su Lietuvos politikais. Mano atmintyje įstrigo pora jo frazių: „jie nesupranta santykių su Lenkija sudėtingumo“ (apie pasitarimo dalyvius), „santykiuose su Lenkija laikykites asimetrijos principo“, „saugokite Lietuvos sienas“ (pabrėžtinai). Atsisveikinant paspaudė ranką ir palinkėjo, kaip supratau, visai

Kazys Lozoraitis

Lenkijos lietuvių bendruomenei: „... laikykites, esame su jumis.“ Išsiskyrė lyg seni pažįstami, jungiami tų pačių idėjų ir tikslų.

Diplomatų Stasio ir Kazio Lozoraičių susirūpinimą Lietuvos nepriklausomybės išlaikymu, jos teritoriniu integralumu, tautos kultūrinio brandumo kėlimu lydėjo iš Lietuvoje subrandinto tėvo perimta patirtis, kuri nuosekliai tęsiama buvo iki paskutinių jų aktyvumo dienų. Todėl Vilties prezidentas galėjo užtikrintai savo rinkimų kampanijoje apeliuoti: „Aš Lietuvai dirbu keturiasdešimt metų. Aš nieko kito nedariau: aš nebuvau svetimos valstybės pilietis, aš neturėjau svetimos valstybės paso, aš neprisiekiau svetimai valstybei, aš netarnavau svetimoms valstybėms. Mano tėvai ir aš gimėm su lietuvišku pasu ir tokie likom iki šios dienos.“ Nė žodžio apie „globalią Lietuvą“! Užtat Lozoraičių kalbose, tekstuose pabrėžiama buvo istorinės atminties svarba, negausios tautos laimėjimai, priklausymas Vakarų civilizacijai per savo laimėjimus, indėlį į jos bendras

vertybes. Lietuvoje Vilties prezidentas „tautinės Lietuvos“ sutiktas buvo nuoširdžiai ir su pasitikėjimu, o „sovietinės Lietuvos“ priešiška. Rinkimų svertai buvo pastarųjų pusėje. S. Lozoraitis netrukus, nesilaikant diplomatinio protokolo ir ankstesnių pažadų, atšauktas iš atstovybės vadovo posto Vašingtone. Diplomato darbą baigė Romoje.

Lietuvos diplomatai *in exile* ilgus metus veikė turėdami minimalius finansus. Stasys Lozoraitis jaunesnysis apie tryliką metų apskritai negaudavo jokio atlygio už savo veiklą Lietuvos pasiuntinybėje prie Šventojo Sosto... Lietuvos diplomatijos užsienyje tyrinėtoja A. Petraitytė-Briedienė rašo, kad gyvenant Romoje diplomatu S. Lozoraičiui j. teko verstis gido praktika – kadangi mokėjo vokiečių, prancūzų, anglų ir italų kalbas. Tačiau jis pats šią situaciją priėmė oriai, tikino garantuosią tolesnį pasiuntinybės veikimą ir be finansų. Taip galėjo kalbėti, nes jo finansinių išteklių šaltinis buvo žmona Daniela.

Lietuvos pasiuntinybės ir konsulatui buvo Lietuvos valstybingumo židiniai ir jos gyvasties įrodymas, svari politinė rakštis ir priešprieša okupantų propagandai. O susipažinę su okupacijos padariniais Lietuvoje nepriklausomybės pradžioje tiek Stasys, tiek Kazys Lozoraičiai nenusivylė, tikėjo geresne jos ateitimi, kurią reikėjo bendrom pastangom susikurti. Darbštumu ir sąžiningumu, taupumu, t. y. tomis savybėmis, kurios buvo Lozoraičių šeimai būdingos.

„Lietuvos žmonės moka, nori statyti kažką gražesnio, kažką doresnio, šviesesnio, nes kitaip visos tos kovos, kurias mes vedėme, jūs, mes, partizanai, visi kiti, nebūtų tikrai vertos aukų. Mes turim būtinai žengti į saulę. (...) Atstatykim Lietuvą, ne tik tai mūrus Lietuvos, bet ir moraliai, sąmonę, tą gražią sąmonę, kuri jau buvo nepriklausomaj Lietuvoj sustiprėjusi ir kuri tikrai vedė žingsnius ir mano tėvo, ir jūsų tėvų, ir senelių“, –

tvirtino Vilties prezidentas.

Jauniausias iš trijų diplomatų, Kazys Lozoraitis, taip pat buvo didelis tėvo ir brolio pagalbininkas, jų darbų tęsėjas. Pasižymėjo kruopštumu, kuklumu, tačiau iš jo laikysenos buvo jaučiama vidinė galia, pasitikėjimas savo jėgomis. Diplomatinę karjerą pradėjo 1960 m. atstovybėje prie Šventojo Sosto, atlikdamas pasiuntinio S. Girdvainio asmeninio sekretoriaus, LDT šefo, savo tėvo, sekretoriaus pareigas. Prisidėjo prie Italijos radijo laidų lietuvių kalba rengimo. 1972 m. įsidarbino Vatikano radijo lietuvių redakcijoje. 1985 m. Kazys tapo atstovybės prie Šventojo Sosto kanceliarijos vedėju, šias pareigas ėjo iki 1992 m. Tų pačių metų gegužės mėnesį paskirtas Lietuvos ambasadoriumi prie Šventojo Sosto, 1994 m. tapo ir pirmuoju Lietuvos ambasadoriumi Maltos ordinui. Ambasada prie Šventojo Sosto ir Maltos ordinui Kazys vadovavo iki 2004 m. lapkričio mėnesio.

Ypatingą vaidmenį diplomatų Lozoraičių gyvenime ir veikloje atliko jų žmonos: Stasio Lozoraičio vyresniojo Vincenta Matulaitytė-Lozoraitienė, Stasio Lozoraičio jaunesniojo Daniela D'Ercole-Lozoraitienė (išlaikė savo vyrą, kai šis didelę dalį gyvenimo dirbo be atlygio), Kazio Lozoraičio Giovanna Pignatelli-Lozoraitis (ištikimai rėmė vyrą, mezgant ryšius su diplomatu reikalingais politikos ir kultūros atstovais). Jos garsino Lietuvą pasaulyje.

Turinčius galimybę raginu plačiau įsigilinti į Lozoraičių giminės gyvenimus ir Lietuvos diplomatijos veiklą bent per nuorodose pateiktus šaltinius. Naudinga būtų pažiūrėti kino režisieriaus Audriaus Juzėno sukurtą dokumentinį filmą „Stasys Lozoraitis jaunesnysis“.

Pasakojimą apie Lozoraičių nuopelnus Lietuvai jos kovose dėl laisvės prasminga baigti Lietuvos nacionalinio muziejaus generalinės direktorės dr. Rūtos Kačkutės mintimi, ko

galime semtis iš Lozoraičių veiklos: „Nepavargti, teigiamai žiūrėti į ateitį ir didžiulis savo valstybė...“

1 Lozoraitis Motiejus (1866 01 17 Baltrušiai – 1907 07 31 Kaunas), lietuvių visuomenės veikėjas, varpininkas, teisininkas. S. Lozoraičio tėvas. 1889 baigė Maskvos universitetą, studijuodamas priklausė Maskvos lietuvių studentų draugijai. Bendradarbiavo „Šviesoje“. Nuo 1898 advokatas Kaune. Rėmė „Varpo“ ir „Ūkininko“ leidybą pinigais. 1890–95 – Literatūros komisijos narys. 1890–93 „Varpo“ politinio skyriaus vedėjas. Buvo nuosaikūs varpininkas. 1890–96 jo straipsniai darė įtaką Lietuvos visuomeninės minties raidai. Žr. VLE.

2 Lozoraitis Stasys (1898 09 05 Kaunas – 1983 12 24 Roma; 1999 perlaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse), Lietuvos valstybės veikėjas, diplomatas. M. Lozoraičio sūnus. Nuo 1918 pabaigos dirbo Lietuvos vidaus reikalų ministerijoje, nuo 1919 – Ministrų Kabineto kanceliarijos viršininkas, nuo 1921 – Ministrų Kabineto reikalų vedėjas. 1923–29 dirbo Lietuvos pasiuntinybėje Vokietijoje. Nuo 1929 Lietuvos pasiuntinys, 1931 laikinasis reikalų patikėtinis prie Apaštalo Sosto. 1932–34 Užsienio reikalų ministerijos Politikos departamento direktorius. 1934–39 užsienio reikalų ministras. Veiklos prioritetu laikė gerus santykius su Europos ir kaimyninėmis valstybėmis. 1939 Užsienio reikalų ministerijos įgaliotasis ministras, pirmininkavo komisijai, kuri nagrinėjo problemas, susidariusias Vokietijai užgrobęs Klaipėdos kraštą. Nuo 1939 nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Italijoje. 1940 06 02 užsienio reikalų ministro J. Urbšio raštu paskirtas užsienyje likusios Lietuvos diplomatinės tarnybos vadovu, jei Lietuva prarastų nepriklausomybę. Nuo 1960 dar perėmė Lietuvos atstovo Prancūzijai pareigas. Kėlė Lietuvos išlaisvinimo klausimą įvairių šalių spaudoje, lankydamas Jungtinių Amerikos Valstijų, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Vokietijos Federacinės Respublikos užsienio reikalų ministrus, laiškais ir memorandumais Jungtinių Tautų organizacijai, Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto ir tarptautinėms konferencijoms. Su kitais rengė Va-

tikano radijo laidas Lietuvai (nuo 1940). Bendradarbiavo su lietuvių išeivii organizacijomis. Gyveno Italijoje. Plačiau žr. Asta Petraitytė-Briedienė „Lietuvos diplomatijos šefo Stasio Lozoraičio veikla (1940–1983)“, VDU, Kaunas, 2011; „Lietuvių diplomatų korespondencija (1940–1945 m.)“. Šaltinių publikacija. Sudarytoja Asta Petraitytė-Briedienė, „Versus aureus“ leidykla, 2012, p. 239. 3 Stasys Lozoraitis (jaunesnysis) gimė 1924 08 02 Berlyne, Vokietijoje. 1944–1948 m. studijavo teisę Romos universitete. Nuo 1943 m. pradėjo darbą Lietuvos pasiuntinybėje prie Apaštalo Sosto, 1944 m. tapo jos patarėju, 1964 m. – pirmuoju sekretoriumi, 1970–1991 m. Lietuvos atstovu. Nuo 1983 m. papildomai ėjo Lietuvos pasiuntinybės JAV patarėjo, nuo 1987 m. – reikalų patikėtinio ir Lietuvos pasiuntinio pareigas. Aktyviai kėlė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo klausimą, dalyvavo įvairiose konferencijose, bendradarbiavo leidiniuose „Europos lietuvis“, „Santarvė“, Italijos spaudoje. 1946–1948 m. dirbo laikraščio „Lietuvių balsas“ redakcijoje. Dalyvavo Italijos lietuvių veikloje: buvo Centrinio lietuvių komiteto (1950 m.), Italijos lietuvių bendruomenės Laikinojo organizacinio komiteto (1950–1952 m.) pirmininkas. Taip pat aktyviai veikė Tarptautinėje tremtinių intelektualų sąjungoje.

1990 m. kovo mėn. S. Lozoraičiui suteiktas ypatingojo pasiuntinio rangas. Jis dalyvavo atkuriant ir tarptautiniu mastu įtvirtinant Lietuvos nepriklausomybę – teikė informaciją ir siūlymus Sąjūdžio ir Lietuvos Respublikos vadovybei, siuntė instrukcijas (pro memoria) Lietuvos diplomatinės tarnybos pareigūnams, diplomatinis laiškus daugelio vyriausybių nariams, stiprino Lietuvos gyventojų ir išeivijos ryšius. 1991 m. spalio mėn. tapo Lietuvos Respublikos nepaprastuoju ir įgaliotuoju ambasadoriumi JAV. 1993 m. kandidavo į Lietuvos Respublikos prezidento postą. 1993–1994 m. – nepaprastasis ir įgaliotasis Lietuvos ambasadorius Italijoje. Mirė 1994 06 13 Vašingtone. Palaidotas Putname, JAV. 1999 m. perlaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

1996 m. S. Lozoraičiui Kaune pastatytas paminklas (skulptorius J. Šlivinskas, architektai A. Mikėnas, B. Poniškaitienė ir

J. Poniškaitis), 1999 m. sukurtas filmas „Vilties ir Garbės prezidentas“ (filmo režisierius ir scenarijaus autorius V. V. Landsbergis). 2000 m. Kaune, buvusiuose Ministrų kabineto rūmuose, S. Lozoraičio (vyresniojo) darbo kabinete (dabar – VDU rektoratas), įrengtas S. ir S. Lozoraičių muziejus. Žr. <https://www.vdu.lt/lt/person/4-stasys-lozoraitis/>; [https://lt.wikipedia.org/wiki/Stasys_Lozoraitis_\(1924\)#](https://lt.wikipedia.org/wiki/Stasys_Lozoraitis_(1924)#).

4 Kazys Lozoraitis gimė 1929 m. Berlyne, diplomato Stasio Lozoraičio ir Vincentos Matulaitytės-Lozoraitienės šeimoje. Jo tėvas tuo metu dirbo Lietuvos pasiuntinybėje Vokietijoje. Su šeima grįžo į Lietuvą, tačiau po kelerių metų vėl teko vykti į užsienį – šįkart į Romą. Lietuvą SSRS okupavus, Lozoraičių šeima pasiliko Romoje. Vatikanas nepripažino Lietuvos aneksijos. Romoje ir toliau veikė Lietuvos atstovybė prie Šventojo Sosto. 1960 m. Kazys Lozoraitis pradėjo dirbti Lietuvos atstovybėje, o 1972 m. ir Vatikano radijo lietuvių redakcijoje.

Buvo aktyvus Italijos lietuvių bendruomenės veikėjas. Lozoraičiai susilaukė dukros Dainos. 1992 m. gegužės mėnesį paskiriamas Lietuvos ambasadoriumi prie Šventojo Sosto. 1994 m. tapo Lietuvos ambasadoriumi prie Maltos ordino. Šioms ambasadoms vadovavo iki 2004 m. lapkričio mėnesio.

Pasitraukęs iš tarnybos ambasadoje, K. Lozoraitis ėmėsi kito svarbaus uždavinio – tėvo ir brolio archyvų ir bibliotekos tvarkymo (jie buvo perduoti į Lietuvą).

K. Lozoraitis mirė 2007 m. rugpjūčio 13 d. Romoje. Jo palaikai tais patiais metais buvo perkelti į Lietuvą, palaidoti Kauno Petrašiūnų kapinėse.

K. Lozoraitis, kaip tėvas ir brolis, buvo išskirtinio takto, dėmesingumo ir elegancijos žmogus. Plačiau žr.: https://www.15min.lt/kultura/naujiena/asmenybe/ispudinga-lozoraičiu-seimos-diplomatine-karjera-pokalbis-su-istoriku-v-zaliu-285-2331180?utm_medium=copied; „Lietuvos diplomatija XX amžiuje: Lietuvos diplomatinės tarnybos 80-mečiui ir Lietuvos užsienio reikalų ministro Stasio Lozoraičio vyresniojo 100-osioms gimimo metinėms skirtos konferencijos pranešimai“. Sudarytojai Vytautas Žalys, Raimondas Lopata, Česlovas Laurinavičius. Vilnius: Vaga, 1999, p. 292.

Lietuvos žiniasklaida MRF

2025 04 25–05 15

MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Prezidentui Gitanui Nausėdai paskelbus apie Lietuvos planus šalies gynybai skirti papildomus milijardus, esantiesiems valdžioje iškilo labai sunkus klausimas: kaip tokias sumas surinkti? Be kitų numatomų pajamų šaltinių – ir nekilnojamojo turto (NT) mokestis.

Ilgokai valdžios planai šiuo klausimu buvo slepiami stalčiuose, tačiau vis dėlto pamažu ėmė aiškėti, kiek ir nuo ko valdžia ruošiasi nuplėšti už turimą NT. Pirmiausia pasipiktinimas viešojoje erdvėje kilo, kai visuomenė sužinojo, jog NT būtų apmokestinamas nuo nulinės vertės. Visuomenėje ir Seime kilus didžiulėms diskusijoms, įregistruoti Finansų ministerijos siūlymai pasikeitė.

Nors naujų mokesčių planuojama ne vienas, tačiau labiausiai visuomenę įaudrino būtent NT mokestis. Jis paliestų beveik visus šalies gyventojus. Tad Vilniuje, Katedros aikštėje, įvyko prieš tokį mokestį nukreiptas mitingas „NE gyvenamojo būsto mokestiui!“. Leidimas buvo išduotas 30 tūkst. dalyvių, tačiau pustrečios valandos vykusiame mitinge, policijos teigimu, dalyvavo apie 4–5 tūkst. žmonių, incidentų neužfiksuota. Renginio organizatorius, visuomenininku prisistatantis Raimundas Šimaitis, po mitingo lrt.lt žurnalistui sakė, jog, jo skaičiavimais, proteste galėjo dalyvauti apie 22 tūkst. žmonių. Anot žiniasklaidos, Lietuvos šeimų sąjungos organizuoti autobusai vežė mitingo dalyvius iš visų Lietuvos kampelių. Susirinko daugybė vilniečių, „kas liudija, jog stogo virš galvos apmokestinimo perspektyva nepaliko abejingų“.

Pasak portalo lrytas.lt, dar neprasidėjęs protestui, Katedros aikštėje nusidriekė ilga žmonių eilė prie palapinės, kurioje buvo kviečiama

pasirašyti petiją prieš planuojamą NT mokestį. Žmonės protestuoti į sostinės centrą rinkosi, nešdami rankose plakatus su užrašais „STOP! Vandalai, naikintojai“, „Valdžia, eikit dirbti ir nereikės atimti iš mūsų!“, „Mano namai – mano tvirtovė“ ir pan.

Mitingo organizatorius R. Šimaitis traukė politikus per dantį. Jis išjuokė premjerą Gintautą Palucką, kuris jau anksčiau buvo pranešęs, jog mitinge nedalyvaus, nes švęs vestuvių metines. Pasak kalbėtojo, politikas geriau pasirinko mitingo dieną gerti, nei ateiti pasikalbėti su žmonėmis. Tiesa, kaip kitą dieną LRT laidoje „Dienos tema“ sakė G. Paluckas, jis protestą stebėjo per televiziją. „Mano nedalyvavimas tikrai netrukdė man įsigilinti ir suprasti mitingo dalyvių keliamas problemas. Galima sakyti, jog aš širdyje buvau mitinge“, – teigė jis.

Apskritai valdžia, kai imasi nepopuliarių veiksmų, aiškina, jog „taip yra visur“ ar „taip yra kitose Europos Sąjungos šalyse“. Su NT tas pats: „toks mokestis yra visose šalyse“. Nuo 150 tūkst. eurų vertės NT savininkai tokį mokestį mokėjo iki šiol ir Lietuvoje. Tačiau žmonėms vis tiek kyla klausimai, kodėl turi mokėti už tai, už ką jau esi sumokėjęs: pirmai medžiagai, sumokėjai žemės mokestį, ėmei paskolą ir bankams mokėjai didžiules palūkanas...

Kaip rašė portalas delfi.lt, renginio metu liejosi kritika valdžiai, skambėjo žodis „gėda“, apgailestauta, kad nors „rinkti geresni, išrinkti vėl tie patys“. Žurnalistai svarstė: ar rinkėjams išrinkta valdžia iš viso gali patikti? Praėjo vos šeši jos valdymo mėnesiai, o jau aimanuojama, kad niekas nepasikeitė, politikai rinkėjus apgavo...

Kaip delfi.lt komentavo politologas Vytautas Dumbliauskas, rinkėjų

pasitikėjimas nauja valdžia „netruko nei kiek“. „Žmonės yra nepatenkinti, nes ne tuos išrinko, taip atrodo didžiai daugumai. Valdžia negalima pasitikėti, žmonėse, gal net genetiniame lygmenyje yra toks nepasitikėjimo jausmas. Mes juk matome, ką valdžia daro“, – portalui kalbėjo politologas. „To pasitikėjimo niekada nėra. Taigi, manyčiau, kad jokio išankstinio pasitikėjimo nėra, mes iš karto stebime, ką darys. Pasiūlyti mokesčiai irgi labai daug klausukų deda. O dėl pasitikėjimo, tai visą laiką turime atsargiai žiūrėti į valdžią“, – vertino V. Dumbliauskas.

Vienas vyras žurnalistams tvirtino, jog NT mokesčio „uždėjimas“ yra „nesaugumo didinimas“. „Nes tu visą gyvenimą dirbti, statai kažką, puoselėjai. O tau paims ir uždės mokestį už tai, dėl ko valdžia nei piršto nepajudino. Čia grynai kaip devyniasdešimtaisiais – ateidavo banditai ir liepdavo susimokėti už stogą.“

Mitingo dalyviai, panašu, smarkiai nusivylė „Nemuno aušros“ (NA) vadu R. Žemaitaičiu, kuris, nors žodžiais ir palaikė mitinguojančius bei žadėjo dalyvauti, renginyje nepasirodė. „Mūsų marketingo vadovas... <...> Remigijau! Remigijau! Remiguti! Ir vėl apgavo.“ „Kur mūsų aušra, kuria mes pasitikėjome? Remigijau?“ – nuo scenos parlamentarą kvietė viena dalyvė.

Pasak lrytas.lt, R. Šimaitis teigė norintis surinkti 50 tūkst. parašų, o tada Seimui teikti įstatymo pataisą, kad joks NT – nei būstas, nei sandėliukai, nei sodo nameliai – nebūtų apmokestinamas. Tų Seimo narių, kurie balsuotų prieš šį siūlymą, nuotraukas mitingo organizatorius žadėjo prieš rinkimus iškabinti ant kiekvieno stulpo.

Tačiau gali būti, kad viso to nereikės. Kaip pranešė LNK televizija, jei valdančiosios koalicijos partneriams,

siūlantiems skirtingą NT mokesčio kartelę, nepavyks iki numatomo projekto pristatymo Seime susitarti, socialdemokratams svarsto projekto net neregistruoti.

Buvęs Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo (ATAS) pirmininkas Vytautas Landsbergis jau daug metų aktyvioje politikoje nedalyvauja. Tačiau visuomenėje yra, ko gero, daugiausiai dėmesio sulaukiantis asmuo: bet koks jo rašinys ar kalba bet kokia proga vieniems yra dar viena galimybė V. Landsbergio aukštinimui ir pagyroms, kitiems – galimybė eilinių kartą negailėti buvusiam politikui kaltinimų ir praeiksmų. Apklausų,

kuriose žmonių klausiama, kaip jie vertina vieną ar kitą asmenį, rezultatai profesoriui dažniausiai būna vieni iš nepalankiausių.

2022 m. Seimas, kai valdžioje buvo konservatoriai, nors ir nepritariant nemažai daliai parlamentarų, savo patriarchui kaip ATAS vadovui suteikė valstybės vadovo statusą. Tada konservatoriai tvirtino, kad taip atkurta istorinė neteisybė dėl Lietuvai nusipelnusio žmogaus. Idėjos priešrinkai įžvelgė bandymą „prastumti“ istorijos klastojimą.

2025 m. vasarį Seimo opozicinės Lietuvos valstiečių, žaliųjų ir Krikščioniškų šeimų sąjungos frakcijos narys

Rimas Jonas Jankūnas ėmėsi iniciatyvos „atkurti teisingumą“ – įregistravo siūlymą panaikinti V. Landsbergiui suteiktą valstybės vadovo statusą. „Jokiais teisės aktais neturėtų būti siekiama sukurti ar pakeisti praeities istorinių faktų“, – rašė projekto autorius aiškinamajame rašte. Pasak jo, valstybės vadovo statusą V. Landsbergiui suteikęs įstatymas prieštarauja Konstitucijai.

Šiomis dienomis į Seimo posėdžio darbotvarkę ir buvo įtrauktas projektas, kuriuo siūloma panaikinti V. Landsbergiui suteiktą valstybės vadovo statusą. Tai, be abejo, negalėjo vėl ir parlamente, ir visuomenėje nesukelti priešpriešos.

ŠIAS EILES SKIRIU MOTINOMS VISAME PASAULYJE.

Kam leidai, mamyte, kam leidai

Išeit mane vargo keliu?

Žydėjo obelys soduose,

Kukavo gegutė beržuose.

Kam leidai, mamyte, kam leidai

Išeit mane vargo keliu?

Čiulbėjo paukštelis po langu

Ir vis žadino mane: „Užtenka miegelio,
Kelkis, nes laukia jau darbeliai.“

Kam leidai, mamyte, kam leidai

Išeit mane vargo keliu?

Saulutė man glostė veidelį,

Vėjelis nudžiovino ašarėles,

O aš vis dar ilgiuosi ir laukiu

Tavęs, mamyte, prie kryžiaus,

Kaip laukei kadaise manęs.

Mamyte, žinau, kad gyvenimas –

Kaip šniokščiantis vėjas:

Nematom, iš kur ateina ir kur nueina.

Aš ilgesio stygą paliesiu

Ir ji suskambės taip liūdnai.

Aš visados Tave, mamyte, atminsiau,

Net kai ges rausvi gegužės vakarai.

Teresė Janušonienė, Valinčiai

*Yra gyvenime ir praeitis, ir ateitis,
Ir dideli darbai, ir didelės svajonės...
Laimingas tas, kas moka atvira širdim
Gyvenimą praeiti ir mylėti žmones.
Tad būki laiminga, kai paukščiai grįžta!
Tad būki laiminga, kai vasara pražysta!
Laiminga būk ir rudenį, ir žiemą!
Laiminga būk kiekvieną dieną!*

Gegužės 12-ąją septyniasdešimtąją
savo gyvenimo lapą atvertė
Onutė Vasiliauskienė.

O jame štai kas parašyta: Mylima sesute, teta,
tegul šis gimtadienis dovanoja Tau vien laimę
ir ramybę. Lik tokia pat gera, nuoširdi, kantri,
mokanti užjausti ir paguosti.

Tegul išsipildo Tavo viltys ir svajonės.
Linkim daug sveikatos, jėgų ir neišsenkančio
džiaugsmo. Gyvenk drąsiai, su šypsena
ir tikėjimu, kad gražiausios dienos dar ateity.

Jubiliejaus proga su meile

**Sesuo Birutė su vyru,
krikšto sūnus Alvydas su šeima,
Aldutė ir Romas su šeimomis**